

Utjecaj hagioterapije na ljudsko ponašanje, život i način razmišljanja

Katić, Antonija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:192107>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
DIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKEI STUDIJ

ANTONIJA KATIĆ

**UTJECAJ HAGIOTERAPIJE NA LJUDSKO PONAŠANJE,
ŽIVOT I NAČIN RAZMIŠLJANJA**

Diplomski rad

Split, 2023.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
DIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

ANTONIJA KATIĆ

UTJECAJ HAGIOTERAPIJE NA LJUDSKO PONAŠANJE, ŽIVOT
I NAČIN RAZMIŠLJANJA

DIPLOMSKI RAD

Naziv kolegija: Psihologija religije

Mentor: prof.dr.sc. Josip Mužić

Sumentor: dr.sc. Boris Vidović

Split, 2023.

SADRŽAJ

UVOD	5
1. UVOD U HAGIOTERAPIJU	6
1.1. Što je Hagioterapija?	7
1.2. Suvremena medicinska istraživanja čovjekove duhovne dimenzije	9
2. PROBLEMI U PONAŠANJU-ODRAZ DUHOVNE BOLI	12
2.1. Duhovne bolesti	16
2.2. Uzroci i simptomi duhovnih bolesti	21
3. LIJEČENJE	25
3.1. Dijagnoza i terapija	30
3.2. Duhovni lijekovi	33
ZAKLJUČAK	41
LITERATURA	45

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad pokušaj je sveobuhvatne informiranosti sadržaja i rada hagioterapije te procesa duhovnog liječenja. U prvom poglavlju želi se pokazati kako je čovjek sklad duha, duše i tijela, te kako neuravnoteženost ovih triju dimenzija vodi do moralnih patnji i boli, koje onda mogu biti popraćene i psihofizičkim bolima. To pokazuju i medicinska istraživanja, a njihovo izliječenje moguće je isključivo na duhovnoj razini. Zapravo se pokazalo da preko 60% psihofizičkih bolesti, koje su specifično ljudske, što znači da nisu uzrokovane virusima i bakterijama, svoj uzrok imaju u egzistencijalno – duhovnim konfliktima koji se odvijaju unutar čovjeka. Tu nastupa hagioterapija koja označava proces liječenja i otklanjanja duhovnih boli i trauma te povezuje čovjeka sa samim sobom. Ona teži uspostavljanju harmonije čitavog ljudskog bića. Samo ime ukazuje da je Bog jedini svet i da u toj svetosti želi liječiti čovjekovu dušu, ali i čovjek je na neki način svet jer je stvoren na „sliku Božju“, ima osobnost, karakter, savjest i religioznost. U drugom dijelu bazirat ćemo se na same duhovne bolesti, kako do njih dolazi te koji su njihovi simptomi. Ovdje ćemo spomenuti i test preko kojeg se otkrivaju uzroci i simptomi duhovnih boli, a onda će se u trećem, ujedno zadnjem dijelu opisivati sam proces provedbe duhovne terapije te ćemo navesti neke specifične primjene u samoj praksi, istovremeno ćemo istaknuti od kolike su zapravo važnosti ljudsko suosjećanje, briga i ljubav u zdravstvenoj i duhovnoj skrbi za bolesnike. Pritom je neizbježno istaknuti i utjecaj kršćanska religija, sakramenta i same vjere na izliječenje čovjekovih bolesti jer su se upravo te kršćanske vrednote pokazale kao izrazito funkcionalne u izliječenju čovjekovih tjelesnih i duhovnih boli.

Ključne riječi: hagioterapija, duhovne bolesti, izliječenje, duhovna duša, patnja, spasenje

UVOD

U svojoj enciklici „Salvifici doloris“ papa Ivan Pavao II. moralnu patnju definira kao 'bol duše', radi se dakle o boli na području duhovne naravi, koja se razlikuje od one tjelesne boli, pritom nije ništa manja od nje, ali se smatra da ju je teže utvrditi i doseći terapijom. Cilj ovog diplomskog rada jest obuhvatiti sva dosadašnja teorijska istraživanja i praktična iskustva te suvremena medicinska istraživanja o povezanosti duha i tijela, te predložiti model pomaganja ljudima u otklanjanju boli moralne patnje. Čovjekov duh je ono što prožima čitavo njegovo biće, sve stanice i organe, on oživljava čitav psihofizički organizam. To znači da o našem psihičkom i fizičkom zdravlju ne odlučuju samo psihofizički uzroci nego i oni duhovni. Čovjek je cjelovito biće i kao takvo se treba liječiti. Hagioterapija označava liječenja duhovne dimenzije čovjeka, otkrivanje i uklanjanje boli duhovne duše, koja čovjeka paralizira i onesposobljava za dobro djelovanje. Ona je proces koji želi povezati čovjekov duh, dušu i tijelo. Ova metoda, koja doslovno znači liječenje svetim i liječenje svetog, za cilj ima povezati čovjeka sa svojim središtem, a to je Bog. Vratiti čovjeka kući. Upravo će se čitav ovaj rad temeljiti na tom čovjekovom povratku samom sebi. Da bismo se uopće izliječili potrebno je prvo postati svjestan bolesti, prihvatiti je i odlučiti da ju želim izliječiti. Proces izliječenja dalje ide uspostavljanjem dijagnoze i provedbom duhovne terapije koja nastoji ući u svako područje čovjekovog života i proći ga zajedno s Isusom jer on je, kako ga je Prva crkva nazivala „jedini liječnik“. On liječi srca slomljena i zato je potrebno da dopustimo da nas preko duhovnih lijekova, molitve, sakramenata i vjere, liječi. Da prođe s nama svaki trenutak našeg života i da shvatimo kako nismo sami, nikada to nismo bili niti ćemo ikada biti. Nema ljepše poruke od ove. On je uvijek s nama i nema boli ni rane koja to može promijeniti. Veći je od svake rane i poziva nas da u trenucima trpljenja gledamo u njega, a ne u ranu.

Hagioterapija se shvaća kao rad Crkve, upućena svima, i nekršćanima i ateistima. Ona želi upozoriti da je od velike potrebe danas izliječenje duhovne dimenzije čovjeka jer vlada vrijeme, kako je jedan pisac napisao, tužnih generacije sa sretnim slikama. Zato je potrebno okrenuti se nutrini, izliječiti sebe jer ono što nemamo u sebi ne možemo ni donijet drugome. Bitno je stoga pomoći čovjeku da bude manje žalostan, slobodan od izvanjski navezanosti, više zahvalan i svjestan da u sebi već ima sve za čime čezne jer izvorište u nama je Apsolutna dobota, a to je Bog. Potrebno se stoga svakodnevno napijati s tog izvora jer ćemo na taj način svijet činiti čovjekoljubivim mjestom i sudjelovati u izgradnji civilizacije života i ljubavi.

1. UVOD U HAGIOTERAPIJU

Svoje korijenje hagioterapija vuče još iz 1971. godine, kada je prof. Tomislav Ivančić držao vjeronauk za mlade u Zagrebu. Brzo je uvidio da sama predavanja i diskusije nemaju veliki utjecaj na srednjoškolce i studente, ne utječu na njihov život niti ih čine iskusnim i zrelim kršćanima, stoga je odlučio promijeniti svoju metodu. Na susretima su počeli čitati Sveto pismo, analizirati ga i moliti spontane molitve, poput Molitve vjernika u svetoj misi. Ispočetka, te su molitve bile ukočene, ali kako je vrijeme prolazilo one su postajale sve spontanije i počele su dolaziti iz srca. S vremenom se uvidjelo da takva zauzeta molitva zahtijeva dublji evanđeoski život i vodi prema obraćeničkom, novom milosnom načinu života. Polako se razvijao molitveni pokret pod pastirskim nadzorom zagrebačkog nadbiskupa kardinala Franje Kuharića i zahvaljujući njegovom utjecaju 1979. godine osnovan je Seminar za osnovno kršćansko iskustvo.¹

“Seminar je bio razrađen prema modelu prvog kršćanskog katekumenata, koji je ožvijen u obredniku Red pristupa odraslih u kršćanstvo”², a ima četiri glavna dijela: prvi je pretkatekumenat, drugi je katekumenat, treći je vrijeme čišćenja i prosvjetljenja, a četvrti je pristup sakramentima i mistagogija. U početku se radilo prema ovom modelu. Ljudima se nastojalo pokazati probleme i smisao vlastite egzistencije kroz prvi model, potom im, u drugom pokazati oslobođenje i spas koji dolazi od Isusa Krista, zatim kroz treći ponuditi načine kako u čovjeku izliječiti ono bolesno i učvrstiti ih u duhovnom životu, a četvrti dio je onda vodio k iskustvu vjere. Ovakav način rada, gdje bi s ljudima tako radilo jedan ili dva puta tjedno, bio je primijenjen oko pet godina, a onda je 1990. godine osnovan Centar za duhovnu pomoć. Ova godina bila je izrazito izazovna jer je u Hrvatskoj vladao Domovinski rat, a broj ljudi koji su tražili pomoć bio je iznenađujuće velik, što je zahtijevalo osposobljavanje novih ljudi za ovaj posao.³

Već 1994. godine započela je prva škola za one koji će raditi na otklanjanju i ublažavanju čovjekovih moralnih patnji, a čitav taj hagioterapijski rad dobio je svoje mjesto u Crkvi budući da njegovi korijeni sežu od vjeronaučnih susreta sa studentima i molitvenih skupina iz kojih je nastala Zajednica „Molitva i Riječ“. Ova zajednica sačinila je svoj Statut koji, potvrđen od strane Zagrebačkog nadbiskupa, ostalih biskupa i HBK-a, ovom radu daje pečat

¹ Usp. Tomislav Ivančić, *Korijeni hagioterapije*, Teovizija, Zagreb, 2011., str. 5-6.

² Isto, str. 6.

³ Usp. Isto, 6-7.

crkvenosti. Crkva je stoga u prvom redu pozvana činiti prve korake u hagioterapijskom djelovanju. Pomoći čovjeku u oslobođenju od duhovnih boli i nesnosnih patnji koje ga čine žalosnim i razvlašćuju za sreću. Bitno je pomoći čovjeku da povrati i učvrsti zdravlje svoje duhovne duše i izliječi duhovne traume jer upravo one su ono što čovjeka u većini slučajeva blokira za postizanje punine životnog razvoja i vodi do psihofizičkih bolesti.⁴

1.1. Što je Hagioterapija?

Terminološki, hagioterapija dolazi od grčke riječi hagios što znači svet i therapeuo što znači liječiti. Pojam želi označiti da je Bog jedini svet i da on u svojoj svetosti može liječiti čovjekovu dušu. Hagioterapija znači liječenje svetim, ali ujedno i liječenje čovjekovih svetih područja jer čovjekova duhovna dimenzija potječe izravno od Stvoritelja, a njegova osobnost, savjest, religioznost, odnos prema Bogu, kreposti, činjenica da je dostojanstven i stvoren na sliku Božju, ukazuju na čovjekovu svetost. Ta spoznaja da potječemo izravno od Stvoritelja i da je On uvijek prisutan u nama, jest moć za postizanje duhovnog ozdravljenja.⁵

Ona je prema tome, oslobođenje čovjeka od profanosti i uvođenje u svetost ili strahopoštovanje. „Hagioterapija je između psihologije, psihijatrije i psihoterapije s jedne strane te religije i pastoralnog djelovanja Crkve s druge strane.“⁶ Ona ide dalje od crkvenog pastorala jer je pastoral usmjeren vjernicima, dok hagioterapija pomaže i nekršćanima i ateistima. Crkveni pastoral želi osloboditi od grijeha i ojačati vjeru, dok se hagioterapija bazira na oslobođenju od patnje i učvršćivanju zdravlja duhovne duše. Također, ondje gdje staje psihijatrija, hagioterapija počinje, ona ide s onu stranu.

Na psihičku dušu spadaju: volja, pamćenje, sjećanje, razum, a duhovna duša obuhvaća osobnost, duhovnu volju, život, savjest, srce i religioznost. Iako je logoterapija već otkrila veliku pomoć u liječenju psihe duhovnom dimenzijom, hagioterapija ide korak dalje i od logoterapije jer u svojoj terapiji ne upotrebljuje samo snage čovječjeg duha nego i Duha Božjega. Dakle gdje ove znanosti staju, hagioterapija nastavlja jer njezino područje djelovanja obuhvaća čitavog čovjeka.⁷ Čovjek je kompleksno biće, u sebi nosi mrtvu materiju, vegetativni život kao biljke, psihički život kao životinje, ali i duhovni život. Zadaća

⁴ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 26 - 27.

⁵ Usp. Smisao i razvoj hagioterapije, <https://hagio.hr/hagioterapija/> (18.kolovoza 2023.)

⁶ Isto.

⁷ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 101.-103.

hagioterapije je istražiti čovjekovu duhovnu dušu, njezine izranjenosti, nemoći i bolesti te pronaći način kako ih dijagnosticirati i liječiti.⁸ Rad na otklanjanju duhovnih problema zovemo duhovnom pomoći ili nutarnjim liječenjem. Sv. Pavao razlikuje nutarnjeg i izvanjskog čovjeka. Nutarnji je onaj koji je u neprestanoj izgradnji, koji je vječan, a izvanjski je onaj koji se raspada i nestaje (usp. 2 Kor 4, 16-17). Jer kao što i poslanica Rimljanima u 8. poglavlju kaže da oni koji žive po tijelu teže za tjelesnim tako i oni koji žive po duhu teže za duhovnim, težnje tijela vode u smrt, a Duh daje život (usp Rim 8, 5-8). Na samom početku stvaranja čovjek je bio toliko produhovljen, Sv. pismo piše da je postao „živa duša“ (Post. 2,7). Čovjek je mogao komunicirati s Bogom, razgovarao je, surađivao (usp. Post. 3,8). Duhovna duša je vladala tijelom, a tijelo joj je bilo podvrgnuto; vladao je sklad duha i tijela – Raj. Sve dok čovjek nije pomislio kako je odvojen od Boga i kako želi biti iznad Boga. Ta želja za superiornošću, da se bude iznad Boga, a ne u skladu s Njim vodi do razdora i grijeha u svijetu.⁹

Grieh unosi nesklad, stvara odvojenost i rascjep, a čovjekova narav postaje ranjena i samim time sklonija grijehu jer bolestan čovjek sigurno ne može pružiti ono što nema u sebi, a to je zdravlje. Isto tako griješan čovjek, u nedostatku dobra činiti zlo. Također, ljudska ideja da se bude bolji od drugoga, a ne zajedno s drugim, da se bude pametniji od drugog, uspješniji od drugog, a ne zajedno s drugima, vodi do međusobnog odvajanja i zaslijepljuje nas da spoznamo sebe kao jedinstvo.

Odvojenost od Boga i međusobna odvojenost uzrok su svih poremećaja, patnji i razdora u svijetu. Most preko tog razdora, koji se zove smrt, postaje Isus Krist. On je došao izliječiti srca slomljena. Došao nas je ponovno povezati s Bogom. Isus liječi ondje gdje je čovjek zakočen u odnosu na Boga, gdje je stvorio blokadu. Rane koje ostaju u čovjeku kao posljedica grijeha treba izliječiti inače one čovjeka blokiraju da započne novi život. Isus je taj koji je došao izliječiti te rane, ali ne samo to, on je osim tjelesnih iscjeljivao i one duševne i duhovne boli. On liječi na području duha, stoga kako bi se hagioterapija uopće mogla shvatiti, potrebno je poznavati duhovnu dimenziju čovjeka.

Duhovna duša predstavlja našu osobnost, naše srce, religioznost, povezanost s Bogom, a osoba koja ima poremećaje na ovom području, može osjećati da je odvojena od drugih ljudi, osjećaja dobrobiti i od Boga zato je izrazito bitno pomoći čovjeku da zdravo misli, dobro

⁸ Usp. Smisao i razvoj hagioterapije, <https://hagio.hr/hagioterapija/> (18.kolovoza 2023.)

⁹ Usp. Tomislav Ivančić, *Korijeni hagioterapije*, Teovizija, Zagreb, 2011., str. 11-16.

govori, da prihvaća i živi vrednote, da nauči očekivati dobro, komunicirati s Bogom i shvatiti kako na takav način ovaj svijet čini boljim mjestom za život. Znanstvena istraživanja su pokazala kako pozitivan i duhovan život poboljšavaju funkcije mozga. Mozak i duša trebaju jedno drugo da bi tijelo pravilno funkcioniralo. Kao i u svemu, potreban je sklad. Sklad duha, duše i tijela jer to je ono što vodi pozitivnom i zdravom životnom iskustvu. Tako otkrivamo da su medicinske znanosti došle do zaključka kako je nužno prvenstveno duhovno liječiti čovjeka kako bi on somatski zdravo funkcionirao.¹⁰

1.2. Suvremena medicinska istraživanja čovjekove duhovne dimenzije

Duhovna duša bitni je konstitutivni sadržaj čovjeka. Po duhu čovjek je osoba, ima slobodu, misli, govori, stvara, razlikuje dobro od zla te traži životni smisao. I dok je životinja vođena instinktima, čovjekova sudbina je u slobodi. On je tjelesno, duhovno i duševno jedinstvo, što znači kada živimo kao troslojno biće napokon dolazimo u sklad sa samim sobom. Kada čovjek živi samo kao jednoslojno biće bavi se pitanjima tijela: novac, moć, fizička zadovoljstva, sigurnost... Kada živi kao dvoslojno biće proširuje svoje potrebe i na stvari uma: druženje, stvaralaštvo, prihvaćanje novih ideja i određivanje novih ciljeva; fokusiran je na osobnu izgradnju i rast. Kada pak živi kao troslojno biće, odnosno kada su sva tri aspekta njegovog bića u skladu, njegovi interesi uključuju i pitanja duše: duhovno jedinstvo, svrhu života, odnos prema Bogu i duhovni napredak.

Misli koje mislimo i osjećaji koje doživljavamo u koncu vode da to iskusimo u fizičkoj formi, zato nesklad između ova tri aspekta, konflikti koji se događaju u pojedincu jer sebe ne doživljava kao jedinstvo, često uzrokuju psihičke i fizičke bolesti, patnje, ali i devijantna ponašanja. Suvremena znanstvena istraživanja pokazuju kako čovjek kao duhovno biće oboli od specifičnih somatskih bolesti čak do 70%. Uglavnom te bolesti nastaju kao posljedica neurotičnih konflikata. Teolozi K. Rahner i H. Urs von Balthasar kažu da je bolest vanjski izraz za nutarnji manjak bitka. Tu istinu potvrđuje i neurologija. „Doktor teologije i medicine M. Beck na temelju najnovijih istraživanja pokazao je da svaka stanica čovjekova tijela sadrži duhovnu dimenziju, te se stoga cjelovito mogu dijagnosticirati i liječiti bolesti tek na temelju pneumatske, duhovne dijagnoze i terapije, a ne samo psihosomatske. Američki neuropsihijatar D. Amen na temelju najsuvremenijeg ispitivanja čovjekova mozga došao je do zaključka da svaka pozitivna odluka, misao i riječ jačaju i rehabilitiraju mozak, a nemoralan postupak,

¹⁰ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 75-76.

neetična odluka, negativan stav, bolesna misao i riječ razaraju moždane stanice.“¹¹ Grijeh u čovjeku stvara nutarnji nesklad koji se somatizira.¹²

Bez savjesti, sloboda radi što hoće, ona ne pita za drugoga, često ide preko drugoga i gleda samo vlastitu korist. Upravo takav mozak može imati koristi u razvoju mnogih bolesti kao što su depresija, shizofrenija, opsesivno kompulzivni poremećaj, ovisnost, samoubojstvo. Pritom se ne želi reći da je mozak krivac takvog čovjekovog ponašanja nego je on sredstvo preko kojeg se duša očituje. Mozak utječe i na iskustvo Boga, tako čovjek liječenjem duhovne duše, odnosno prihvaćanjem kršćanskih vrednota i vjere u Svemogućeg, može liječiti mozak.

Godine 1997. otkriveno je da u mozgu postoji „Božji modul“ . „Istraživanja pokazuju da je bitan dio religijskog iskustva transcendencije nekako ugrađen u mozak.“¹³ Upravo u ovom djelu mozga očituje se osjećaj za dobro i zlo, rad savjesti te slobodna volja, tako da će u velikom slučaju čovjekova osobnost i karakter ovisiti o zdravom funkcioniranju mozga pa se tako slaba funkcija mozga, u određenom broju novih istraživanja može povezati sa traumama, izlaganjima alkoholu i drogi. Tako američki neurolog i psihijatar D.G. Amen predlaže misaonu duhovnu terapiju. U suštini ove terapije je nastojanje da se misli usmjeri na ono što je dobro i pozitivno jer misli su najčešće automatske, a kada bi ih usmjeravali na dobro i pozitivno one bi utjecale na naše ponašanje i naša uvjerenja, a ujedno bi mijenjale i rad mozga.

Misli uzrokuju u mozgu oslobođenje kemijskih tvari te mijenjaju čovjekove osjećaje i postupke. Amen kaže da kada nešto mislimo u nama se oslobađaju kemijske tvari koje sadrže električni podražaj te naše tijelo reagira na te podražaje, tako ako mislimo negativne misli tijelo na njih reagira, ali doprinoseći negativan osjećaj. Isto tako kada mislimo pozitivne i sretne misli, naš mozak oslobađa kemijske tvari koje smiruju naš limbički sustav i uzrokuju da se naše tijelo osjeća dobro. Također su bitne molitva i meditacija koje proširuju neuralne krugove te nam pružaju nadu, kako sada u životu tako i za život nakon njega.¹⁴

Sveobuhvatnu medicinsku antropologiju pokušavaju pronaći i istražitelji tzv. Hildergardine medicine. Ta medicina je otkrila da su pojedine kreposti preko kralježnice i živaca povezane s pojedinim tjelesnim organima. Što je krepost čvršća taj je organ zdraviji, ako se pak krepost razori to može dovesti do oboljenja tog organa. Tako mržnja pogađa određene dijelove mozga, oholost osjetilne organe, srdžba utječe na bubrege i hormone, a nestrpljivost podiže krvni tlak.

¹¹ Tomislav Ivančić, *Hagioterapija - model terapijske antropologije*, *Nova prisutnost*, V (2007.),1, str. 9. <https://hrcak.srce.hr/83265> (18. kolovoza 2023.)

¹² Usp. Isto, str. 7-10.

¹³ Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 73.

¹⁴ Usp. Isto, str. 71-76.

Vrijednost ove medicine je što je uočila da čovjeka ne možemo dijeliti već medicina tek cjelovitim tretmanom čovjeku može donijeti zdravlje.¹⁵

I dok zapadna psihologija razlikuje dva procesa ljudskog djelovanja, jedno vođeno idom, instinktima i nesvjesnim čovjekovim djelovanjem i drugo vođeno egom, svjesnim, racionalnim umom, C.G. Jung uvodi transcendentnu funkciju, odnosno suštinsku inteligenciju, koja obuhvaća podatke u čitavom mozgu i omogućuje dijalog između duha i tijela te razuma i emocija. Ta vrijednost naziva se suštinska jer proizlazi iz samog Boga i u njemu se napaja, a to je u čovjeku urođena sposobnost, koja prethodi vrijednostima i kulturama. To je savjest. Osjećaj za temeljne vrijednosti, koji nam pomaže da rastemo u čovječnosti i da se zalažemo za izgradnju boljeg društva zato Jung smatra kako je za liječenje duše neophodno religiozno iskustvo jer za njega je čovjek je zdrav kada pronađe smisao svog postojanja.¹⁶

Svjedoci smo danas velikog broja počinjenih zločina u svijetu, ali i brojka počinjenih samoubojstava nije mala. Razlog tome je što ljudi ne mogu pronaći smisao unutar samih sebe, ne mogu pronaći smisao svog života, niti razlog nade te lutaju od religije do religije, od poroka do poroka, a nerijetko tako upadaju u još veći očaj, stanje rascjepkanosti i otkinuća od središta osobe.

Ivan Pavao II. u enciklici *Salvifici doloris* je rekao kako čovjek trpi na razne načine, koji medicini nisu shvatljivi čak ni uz pomoć najrazvijenijih specijalizacija jer je patnja nešto što se ne može medicinski izmjeriti, ona je puno kompleksnija od bolesti jer je ukorijenjena u ljudsku narav i samim time ju je teže utvrditi i liječiti.¹⁷ Značajnost svih ovih medicinskih istraživanja pokazuje nam kako čovjeka ne možemo dijeliti te kako i medicina tek cjelovitim tretmanom može čovjeka liječiti. Zato je važna molitvena i kontemplativna disciplina, mišljenje pozitivnih misli i briga za vlastito tijelo, kako bi se postigao duhovni mir i cjelovito spasenje čovjeka.

¹⁵ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 55-56.

¹⁶ Usp. Isto, str. 77-79.

¹⁷ Usp. Papa Ivan Pavao II, *Spasonosno trpljenje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., br. 5.

2. PROBLEMI U PONAŠANJU-ODRAZ DUHOVNE BOLI

Riječ duh u hrvatskom jeziku znači dah ili glagol udahnuti, što označava nešto što daje život. Hebr. ruah znači vjetar, povjetarac. Riječ pneuma, duh označava kao nešto što daje životni dah, život. U svim ovim jezičnim fenomenima duh označava nešto nematerijalno, nevidljivo, nešto što daje život. Katkada se koristi kao sinonim za dušu, kada se želi označiti sveukupnost psihičkih procesa, ali duh i duša nisu isto. Svako živo biće ima dušu. Ona je ovisna o materiji, tako je i čovjekova duša vezana uz tijelo, ali čovjekova duša je duhovna i u tom je njegoza razlika od ostalih bića jer čovjek zahvaljujući svojoj duhovnoj duši može stupiti u odnos s Bogom. U potrazi je za nečim višim, za smislom svog života. Duh je ono što oživljava dušu i preko nje se izražava. On je onaj koji sve prodahnjuje, koji drži dušu i sve u jednoj cjelini.¹⁸

Bolest je s druge strane fenomen koji susrećemo u biljaka, životinja i čovjeka, dakle u svega što je živo. Ona u našem kulturnom krugu, gdje se skrb za bolesnike smatra dužnošću, a borba protiv bolesti obvezom zajednice, ima veliku ulogu. To pokazuju i podaci kako je u Hamburgu oko bolesti zaposleno 90 raznih zvanja, 30 grana privrede radi na očuvanju zdravlja i opskrbljivanju bolesnih, a čak trećina ukupnog nacionalnog dohotka troši se za zdravstveno i za gubitke privrede zbog bolesti i nesreća. To je samo jedan od primjera koji pokazuje koliko veliku ulogu bolest ima u ljudskom životu. Gotovo ne postoji čovjek koji nikada u životu nije bolovao. No svatko taj životni čimbenik proživljava na drukčiji način.¹⁹

Zbog čovjekove anatomske sličnosti s ostalim sisavcima moglo bi se zaključiti kako čovjek i životinja proživljavaju bolest na isti način. Tako je medicina na temelju pokusa na životinjama pokušavala razjasniti procese u čovjeku, ali svaki je liječnik istražujući biografske podatke pacijenta došao do zaključka kako se bolest, socijalna sudbina i životna sudbina čovjeka usko isprepliću te da je bolest životni čimbenik prisutan u čovjeka na sasvim drukčiji način nego u životinje. Iako promatrajući čovjekovu anatomiju, ne možemo utvrditi bitnu razliku između njega i ostalih sisavaca, čovjek bolest proživljava na sebi svojstven način. Postoje bolesti koje su prisutne samo u čovjeka, dok su kod životinja nepoznate, takve bolesti nazivamo specifično ljudskima i ne mogu potjecati od razlika u anatomske građi i biokemiji

¹⁸ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 109.

¹⁹ Usp. Arthur Jores, *Čovjek i njegova bolest*, Svijetla točka, Zagreb, 1998., str. 15-16.

nego od onog što čini razliku između čovjeka i životinje. Jedina razlika koja se može navesti jest bazalni dio prednjeg mozga, neocortex, koji se drži osobitim znakom očovječenja. Naime, pri povredi tih dijelova mozga, pored očuvane formalne inteligencije, promjene koje su zamijećene označene su kao onečovječenje. Te sfere su dakle povezane s razvojem svijesti, razuma i govora te s mogućnošću upravljanima nagonima. Mozak je dakle povezan s duhovno-duševnim događajima u čovjeku, tako da se taj dio ljudskog mozga može smatrati bitnom razlikom između čovjeka i životinje.²⁰

Čovjek se načelno od životinje razlikuje i po slobodi. To znači da i životinje i čovjek u sebi imaju instinkte, ukorijenjene oblike ponašanja, ali čovjekova specifikacija je upravo po tome što on ima sposobnost odlučiti hoće li djelovati prema tom nagonskom obliku ponašanja ili ga se odreći. Na temelju te slobodne odluke čovjek postaje moralno biće koje je odgovorno za svoje djelovanje i život. Također, čovjeka od životinje razlikuje predanje kulturnog dobra, ali i predanje predodžbi i vjerovanja. Kako će se ta znanja prenijeti uvelike ovisi o njegovoj okolini iz ranog djetinjstva jer se prvih pet godina pokazalo najvažnijim godinama čovjekovog života; čovjek tada uči držanje, motoriku, stječe prva znanja i vrijednosti. Što se u tom periodu nauči to ostaje za cijeli život. Upravo zbog toga je bitan kvalitetan odgoj u tim prvim godine života jer se pokazalo kako velik broj bolesti vuče korijene iz ranog djetinjstva.²¹ Čovjeka stoga uvijek moramo promatrati kao cjelinu čitave njegove povijesti.

Medicina nastoji utvrditi uzrok bolesti na temelju tjelesnog. Utvrđuje bolesnikovu povijest, ali samo sa stajališta bolesti i tegoba. Čovjekova biografija ju ne zanima. Uvijek se protivila organskim bolestima tražiti duševni uzrok. Međutim, suvremena medicinska istraživanja pokazuju kako postoji uska veza između čovjekove biografije i njegove bolesti te kako se upravo na temelju tih biografskih podataka može isčitati koliko je isprepletana čovjekova životna sudbina, okolina i bolest.

Katekizam katoličke Crkve kaže kako je čovjek sastavljen od duše i tijela, ona je duhovna i besmrtna, a čovjek je jedinstveno biće, cjelina duše i tijela. Psihologija i teologija proučavaju čovjeka, a psihijatrija pokušava čovjeka izliječiti. Traumatiziranost, konfliktnost, bol i patnja su područja u čovjeku do kojih psihijatrija ne dopire. Ta područja su neistražena i ne postoji sistematska terapija za njih kao ni dijagnoza.²²

²⁰ Usp. Arthur Jores, *Čovjek i njegova bolest*, Svjetla točka, Zagreb, 1998., str. 22-24.

²¹ Usp. Isto, str. 24-34.

²² Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 110 i 111.

Katolički filozofi i teolozi tako prave razliku između psihičke duše i duhovne duše. Za Rahnera je tako čovjekova duša supstancijalni i besmrtni princip koji s tijelom čini jednu narav i jednu supstanciju. Čovjek je jedinka, čitav duša i čitav duh. Tijelo bez duše više nije tijelo nego samo smrtno, propadljivo tijelo, a duša bez tijela nije potpun čovjek. Duh čovjeka prožima i oživljava svaku stanicu. Čovjek ne samo da ima tijelo nego i jest tijelo. Ono je samoostvarenje duha u materijalnosti. To znači da duh može samo po tijelu biti u svijetu prisutan. Tijelo je utjelovljenje duha, to je izraz i izvanjska vidljivost duše. Zato se mnogo puta u narodu može čuti da ljudi govore kako su oči ogledalo duše. Međutim tijelo je ograničeno i krhko, podvrgnuto je boli, tuzi, ranjivosti zato je bitno težiti radnjama duha koje donose spoznaju da unatoč tjelesnim ograničenostima i bolima možemo postići mir duše, slobodu i spasenje.²³

Našem umu život nikada neće imati smisla jer on ima ograničenu „bazu podataka“. Ima „bazu podataka“ koja je sakupljena kada je naš mozak postao aktivan. Ali duhovna duša ima „bazu podataka“ cijele vječnosti, unaprijed i unazad, cijeli pregled svega što jest u trenutku sadašnjosti jer duhovna duša izvorište ima u Bogu. Za Heideggera nije bitan čovjek već bitak, ali se preko čovjeka bitak ostvaruje. U Post 1,26 piše da je Bog stvorio čovjeka „na svoju sliku“. Bog je Duh, stoga je i čovjek duhovno biće. On zato može vladati stvorenjima. On ima vegetativnu dušu i psihičku dušu baš poput biljaka i životinja, on je od zemlje nastao, iz stvorenog „Jahve, Bog, napravi čovjeka od praha zemaljskog i u nosnice mu udahne dah života. Tako postane čovjek živa duša“ (Post 2,7). On je, dakle od zemlje, ali je Bog u njega udahnuo duha. Po njemu je čovjek sličan Bogu. Biblija navodi da je tada čovjek postao živa duša.

Po Božjem duhu čovjek je izdignut iznad životinja i prirode. Čovjekov identitet je dakle duh. Duh je ono dobro, lijepo, istinito. Duh može birati samo dobro jer je duh Bog, ljubav. Razum je naprotiv ograničen, on je prikladan za prirodne znanosti, ali ne i za moralni život. Iz duha stoga proizlazi čovjekovo moralno djelovanje. Pad iskonskog grijeha, pad je duhovne dimenzije, savjesti, na razumsko kalkuliranje. Cijela Biblija pokazuje kako se u čovjeku konstantno odvija borba između duha i tijela. Kajin djeluje prema psihofizičkoj razini, a Abel prema savjesti. Kajin uviđa da čini zlo, ali unatoč mjerama Zakona on se nema snage oduprijeti zlu. „Jahve reče Kajinu: Zašto si ljut? Zašto ti je lice namrgođeno? Jer ako pravo radiš, vedrinom odsijevaš. A ne radiš li pravo grijeh ti je kao zvijer na pragu što na te vreba; još mu se možeš oduprijeti“ (Post 4, 6-7). Čovjek treba biti moralan kako bi mogao doći do

²³ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 111-125.

Boga, ali isto tako bez Boga ne može postati moralan. Čovjek treba spoznati da je njegova patnja odijeljenost od Boga, a to može samo duhovnom moći. Duh je ono što uspostavlja u čovjeku njegovu bit, a grijeh je ono što unosi razdor unutar čovjeka, a onda i u čitavu njegovu okolinu. Čovjek jest biće prostora i vremena, mora živjeti od prirode, no čovjek ima i dušu, koja mora živjeti od kreposti, vrednota i ljubavi.²⁴

Egzistencijalno frustriran čovjek ne zna odakle dolazi ni kamo ide. Jedan pjesnik je jako lijepo rekao, da čovjek može imati sve, samo sebe ne može imati, jer čovjek nema sebe nego on jednostavno jest. Njegov bitak je neuništiv, duhovan. Biblijski možemo kazati da čovjek ne može u sebi registrirati duha, ali on može doživjeti dušu. Međutim, duša ima dva aspekta, jedan je psihički aspekt – psiha, aspekt prema tijelu, a drugi je prema duhu, to je „duhovna duša“. Obično nastaju poteškoće u razumijevanju što se događa s čovjekovim tijelom nakon smrti. Čovjekovo tijelo se nakon smrti pokapa u grob, međutim za biblijskog pisca kada se kaže „tijelo“, to nije ono što se pokapa u grob, već se pod „tijelom“ podrazumijeva „oduševljeno“ tijelo. U grob se pokapa lešina, posmrtni ostatak, a to nije tijelo, već ostatak od tijela, zato se prema Sv. pismu ne pokapa čovjekovo tijelo. Kada biljke i životinje umru, umire i njihova duša, ali kada čovjek umre, njegova duša, tjelesna, psihička i duhovna cjelina, ide k Bogu.²⁵ Čovjek može umrijeti i za života. On može fizički umrijeti ako prekine komunikaciju s materijalnim svijetom, ako se ne hrani, ne odijeva, ne brine za tijelo. Može i psihički umrijeti, ako je emotivno, mentalno i voljno hendikepiran i ne komunicira sa živim svijetom. Duhovno mrtav čovjek je onaj koji je prekinuo svaku vezu s Stvoriteljem, na etičkoj i intelektualnoj razini.²⁶

Čovjek upada u ovakva stanja kada smisao svog života i razloge za sreću traži u izvanjskim stvarima. Kada misli da mu ispunjen život mogu pružiti jedino materijalna dobra. Tako često možemo opaziti da je posezanje za cigaretom znak opuštanja. Isto tako, mnogi neurotičari s unutarnjim napetostima i glavoboljama kažu da im je odmah bolje ako popiju jednu, dvije čašice alkohola. Očito je da nikotin i alkohola pružaju kratkotrajno zadovoljstvo. Ljudi tako traže vanjske čimbenike (cigarete, alkohol) kako bi s njima popunili one nutarnje nedostatke (mir). Čovjek je općenito sklon uzrok svojih smetnji tražiti u onom izvanjskom kad o tome uistinu puno više odlučuje nutarnji svijet. Promjena dolazi iznutra, iz promjene načina razmišljanja, formiranja ispravnog sustava vrijednosti i ostvarivanja osnovnog principa

²⁴ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 148-156.

²⁵ Usp. Isto, str. 174-182.

²⁶ Usp. Isto, str. 187.

ljudskog života, a to je smisao. Možemo reći da bolesti nastaju upravo kada čovjek ne uspije realizirati smisao vlastitog života. Smisao je ono što se doživljava osjećajem i stoga spada pod duševnu sferu, odnosno pod područje nutrine, a smisao i razvoj duše se nikada ne postižu aktivnostima našeg tijela. Djelovanje je funkcija tijela. Bivanje je funkcija duše. Tijelo uvijek ima potrebu nešto raditi ili po nalogu duše ili usprkos duši. Kvaliteta našeg života postiže se ravnotežom to dvoje. Ako svjestan da sam povezan sa svime što živim svoj život usmjerujem na ostavriavanje najvećeg mogućeg dobra i potvrđivanje ljudskog života tada ostvarujem najvišu životnu vrijednost i svoje ispunjenje pronalazim u suživotu s drugim ljudima.²⁷

2.1. Duhovne bolesti

Papa Ivan Pavao II. moralnu patnju naziva „bol duše“. On kaže da je ona nešto šire od bolesti i da je ukorijenjena u samu ljudsku narav. Promatrajući čovjeka kao psihofizičku cjelinu Stari zavjet često povezuje moralne patnje s bolestima određenih dijelova tijela, primjerice kostiju, jetre, bubrega, srca. Tako ona ima i svoju tjelesnu dimenziju te se često odražuje na cjelokupno stanje organizma.²⁸

„Uvreda je moralno juridička kvalifikacija, a povreda patološka. Uvreda zahtijeva sankcije, a povreda terapiju.“²⁹ Može se reći da čovjek trpi kada doživljava neko zlo, npr. nepravdu ili kletvu. U Starom zavjetu patnja i bol pokazivale su se istovjetnim jer starozavjetni riječnik tada nije posjedovao posebnu riječ da označi patnju pa se svako trpljenje označavalo kao zlo. Tek s Novim zavjetom u upotrebu dolazi glagol pogođen sam, trpim, zahvaljujući kojem se patnja više ne poistovjećuje sa zlom nego iskazuje situaciju u kojoj čovjek doživljava zlo i postaje subjekt trpljenja. No čovjek istodobno trpi i kada sam uzrokuje patnju jer ona ostaje kao rana u njegovoj biti. Iz starozavjetnih knjiga tako možemo navesti primjere moralne patnje: smrt vlastite djece, posebice jedinca prvorođenca, čežnja za domovinom, progonstvo, poteškoća da se shvati zašto zlo napreduje, a dobro pati, nesretna kob vlastitog naroda. Isto tako, Stari zavjet promatra čovjeka kao psihofizičku cjelinu te zato često moralne patnje povezuje s bolima pojedinih dijelova tijela: bubrega, jetre, kostiju, srca. Želi se pokazati kako njegove boli i tegobe proizlaze iz cjelokupnosti njegovog bića. Svijet patnje pokazuje koliko smo zapravo povezani sa samim sobom, ali isto tako sadrži poziv na solidarnost s drugima jer

²⁷ Usp. Arthur Jores, *Čovjek i njegova bolest*, Svjetla točka, Zagreb, 1998., str. 80-90.

²⁸ Usp. Papa Ivan Pavao II, *Spasonosno trpljenje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., br. 5 i 6.

²⁹ Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 196.

po patnjama smo slični jedni drugima. Kršćanstvo proglašava da je Bog samo dobro i da je sve što je stvorio stvorio dobro, a čovjek pati zbog zla, odnosno nedostatka ili iskretanja tog dobra ili zbog toga što na određeni način sebe lišava ili isključuje iz toga dobra.³⁰

Razmišljajući o patnji nezaobilazno pitanje koje se kod svakog čovjeka javlja jest pitanje: Zašto? - Zašto patnja? - Zašto zlo? Čovjek čitav život pokušava odgovoriti na ova pitanja i često ne pronalazi odgovarajući odgovor što vodi produljenju njegovu patnju. Ne pronalazimo odgovore jer ova pitanja iako su dio naše zemaljske stvarnosti u sebi nose i onu transcendentnu vrijednost i stoga će ona uvijek na jedan način ostati misterij. To je vidljivo i u Knjizi o Jobu, gdje je pravednik udren teškom bolešću i raznim patnjama. Tako Jobovi prijatelji na njegovu patnju gledaju kao kaznu za neku krivicu ili grijeh. Dobro se vraća dobrim, a zlo zlim, a Bog je pravedni sudac koji dobro nagrađuje, a zlo kažnjava. Unatoč svemu tome, Job osporava konstataciju svojih prijatelja. Svjestan je da nije zaslužio takve kazne, dapače, ističe dobro koje je činio i prihvaća tu patnju kao patnju nedužnoga. Premda je istina da je patnja povezana s grijehom jer čovjek čineći grijeh povrjeđuje drugoga, ali povrjeđuje i sebe. Međutim, nije istina da je svaka patnja posljedica grijeha. Job trpi bez krivice. On nije kažnjen nego je podvrgnut kušnji, tako patnja ima smisla ukoliko sudjeluje u ponovnoj uspostavi dobra. U tome je sadržana starozavjetni smisao trpljenja. Ono treba služiti ponovnoj uspostavi dobra u čovjeku, treba voditi obraćenju. Ali ona je u potpunosti shvatljiva tek u novozavjetnoj objavi, Kristovom smrću na križu kojom Krist ljubavlju pobjeđuje patnju.³¹

Ne možemo zanijekati povezanost grijeha i patnje. Iskonskim grijehom kojeg Sv. Ivan naziva grijehom svijeta, a označava sve grešne pozadine osobnih čina i društvene događaje u ljudskoj povijesti, ukorijenila se u ljudsku povijest vlast grijehu. Krist svojom smrću pobjeđuje tu vlast grijehu i vlast smrti. On ne dokida patnju niti smrt, ali pokazuje da unatoč njoj čovjek ima nadu da ga patnja neće nadvladati i da će ako i umre živjeti. “ U svemu pritisnuti ali ne pritješnjeni; dvoumeć, ali ne zdvajajući; progonjeni, ali ne napušteni; obarani ali ne oboreni - uvijek umiranje Isusovo u tijelu pronosimo, da se i život Isusov u nama očituje.”(2 Kor 4, 8-11) Doista, Krist je u patnji pokazao koliko je sličan čovjeku, koliko supati s njime. On molitvom u Getsemanskom vrtu pokazuje koliko je teška njegova bol, osjeća tjeskobu i strah. Doživljava duboku samoću i moli Oca: “Ako je moguće neka me mimoide ova čaša” (Mt 26,39). Tu se jasno vidi njegova ljudskost. On je u potpunosti Bog i u potpunosti čovjek. On je htio da se ispuni volja Očeva, ali njegova se ljudskost bojala fizičke

³⁰ Usp. Papa Ivan Pavao II, *Spasonosno trpljenje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., br. 6-8.

³¹ Usp. Isto, br. 9-13.

boli koju će morati podnijeti. “Duh je, istina, voljan, no tijelo je slabo.” (Mt 26,41) To je bila njegova ljudska reakcija na ono što ga čeka, ali nije oklijevao da provede Očevu volju, unatoč svoj boli i patnji. “Ljudska je patnja u Kristovoj mucii dosegla svoj vrhunac. Istodobno je ušla u sasvim nove razmjere i u nov poredak: povezana je s ljubavlju.”³²

Sve dosad navedeno ukazuje nam kako nas Bog nije stvorio ni da patimo ni da griješimo nego da živimo - i to u punini (usp. Iv 10,10). Stvorivši nas slobodne On nam nije mogao nametnuti dobro, na taj bi način bio proturječan sam sebi, nego nam je darovavši slobodu omogućio da se sami slobodnom voljom odlučimo za dobro. Dakako, s tim nam je dana i mogućnost da se odlučimo za zlo, za laž i nered. Bog ne želi zlo, On je svijet svorio kao sklad- Raj, ali je čovjek svojom zlobom unio nered i ispao iz tog sklada.³³ Čovjek nije sam po sebi zao nego je sposoban za zlo. Ni kradljivac ni ubojica ne obole od svojih zlodjela nego od osjećaja krivnje zbog takve moralne savjesti. Moralna savjest se oblikuje u djetinjstvu, a na njezino formiranje veliki utjecaj imaju otac i majka stoga ako su oni skloni prema iskrivljenim moralnim ponašanjima takve sklonosti se mogu prenositi na djecu.

Čovjek može od svojih predaka naslijediti sklonost prema nekom zlu pa tako ako su se djed ili otac opijali onda će nerijetko i neko od djece početi piti. Zato je potrebno najprije se suočiti s tim sklonostima koje smo naslijedili. Također, od presudne su važnosti prvih pet godine čovjekovog života. Svađe u obitelji, ljubomora, grubost u odnosima muža i žene ili manjak ljubavi roditelja može ostaviti duboke rane u djeci.³⁴ Dovoljno je da nas u djetinjstvu roditelji nisu znali braniti od drugih pa smo u sebi osjetili nezaštićenost ili se djeci govori da od njih neće biti ništa u životu i djeca stvore kompleks manje vrijednosti. Osjećaju se zapostavljeno i neprestano se uspoređuju s drugom djecom. No, ne samo u djetinjstvu, rane mogu nastati i u kasnijim godinama i mogu ostati sve do smrti. Rane su uvijek povezane s tim da se netko meni bitan nije ponašao uz mene onako kako sam ja želio da to bude. Iscijeljenje je osvijestiti da, svi ti ljudi koje smo susretali u našem životu, s kojima smo proveli više ili manje vremena, su nam dali ono što su imali. Svi ti ljudi su činili ono što su znali, što im je u tom trenutku imalo smisla, ali ako stalno čekamo da nas drugi usreće onda se razvlašćujem za sreću. Drugome dajem ovlast da upravlja mojom srećom, a tu privilegiju trebam zadržati za sebe. Stalno nešto čekamo umjesto da to proizvedemo.

³² Papa Ivan Pavao II, *Spasonosno trpljenje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., br. 18.,

³³ Usp. J. Čurić, O spasonosnom trpljenju, *Obnovljeni Život*, 41 (1986), 2., str. 110. <https://hrcak.srce.hr/53916> (04.rujna 2023.)

³⁴ Usp. Tomislav Ivančić, *Korijeni hagioterapije*, Teovizija, Zagreb, 2011., str. 19.

Kada bismo mogli odabrati da budemo dobri, plemeniti, vedri, suosjećajni kao stanje bića prije nego što se nešto dogodi, ne kao reakciju na ono što se događa već kao odluku na to što ćemo biti prije nego se nešto dogodi, onda bismo postali uzročnici u vezi stvari u našem životu i tako naš život ne bi više bio reakcija nego kreacija. Našem je mozgu jedina mogućnost dijelit. Jedino mu je moguće da dijeli, moguće je i da iz ponuđenog uzme, ali je uvijek veća vjerojatnost i sigurnost da mogu proizvesti nego da ću imati iz čega uzeti i to je jedini put izlaska iz straha i tjeskobe. Zato se i kaže da se ne čini drugom ono što ne želiš da se tebi čini. Kada želiš nešto iskusiti u svojoj stvarnosti prouzroči da to drugi imaju jer na taj način pokazuješ da to već imaš u sebi, ali nemoj to činiti zbog vlastite koristi već iz čiste svijesti da smo svi povezani i da smo u Kristu jedno. Bol nam stoga može pomoći, ili da rastemo ili da se raspadamo.³⁵

Duhovne bolesti tako mogu biti kognitivne, aksiološke i antropološke naravi. Kognitivne su krive slike o sebi, svijetu i Bogu. Ovakve bolesti otuđuju čovjeka od sebe samoga, svijeta i Boga i čovjek postaje besmislen, izgubljen i pogriješno usmjeren. Aksiološke bolesti nastaju čovjekovim nemoralnim djelovanjem. Čineći zlo čovjek se isključuje iz dobra, sebe ograničava i razara svoje postojanje. Jedno, dobro, istinito i lijepo transcendentali su bitka. Tko živi te vrijednosti izgrađuje postojanje, a tko razara te vrijednosti onemogućuje svoje postojanje. Bolesti antropološke naravi su one bolesti koje nisu uzrokovane virusima, bakterijama, manjkom imunosti, genskim uzrocima već specifično ljudskim uzrocima. Baš poput čovjeka i životinje imaju psihofizičku i vegetativnu dušu, ali od životinja se razlikuje po duhovnoj duši. Životinje ne govore, ne stvaraju, nisu slobodne, vezane su instinktima, nemaju savjest ni moral, nemaju znakove religioznosti. To znači da upravo specifične ljudske bolesti dolaze od duhovnih trauma.³⁶

Antropološke se bolesti mogu podijeliti na egzistencijalne, bazične i aktualne. Egzistencijalne su bolesti čovjekova nemoć da sazna svoje podrijetlo, odakle dolazi, tko je on, tko ga je postavio u svijet, što je smrt, kamo se odlazi nakon smrti. Tko je Bog? Koja je svrha čovjekovog života? Zašto patnja u svijetu? Zašto ubojstva, ratovi, patnje? Ljudi tražeći odgovore na ova pitanja lutaju od religije do religije. Pokušavaju odgonetnuti u čijim je rukama njihova sudbina. Strahuju, pate i traže nekoga tko će ih zaštititi, pružiti sigurnost i utjehu. Pokušavaju odgonetnuti prirodu i same sebe, a život i dalje ostaje jedna velika

³⁵ Usp. Asja Palinić Cvitanović, Kateheza: Dr. Asja Palinić Cvitanović, (29.srpnja 2023.), https://www.youtube.com/watch?v=4ef9Jxi2c_0&pp=ygUEYXNqYQ%3D%3D (18.kolovoza 2023.)

³⁶ Usp. Tomislav Ivančić, Hagioterapija - model terapijske antropologije, *Nova prisutnost*, V (2007.),1, str. 12. <https://hrcak.srce.hr/83265> (18. kolovoza 2023.)

nepoznanica zato nastaje egzistencijalna bol koja vodi frustracijama. Upravo te dugotrajne frustracije koje skupljamo u sebi, bavimo se njima i ne oslobađamo ih se, uzrok su raznih bolesti.

Bazične su bolesti pomanjkanje povjerenja u dobar i osmišljen ishod života. Nastaju od trenutka začeca pa sve do treće godine života, kada čovjek uvelike ovisi o roditeljskoj brizi i ljubavi. Manjak roditeljske brige i pažnje u djetetu stvara osjećaj ugroženosti i nezaštićenosti. Taj strah može biti toliko jak da dijete doslovno fizički propada. Ta se klinička slika u stručnoj literaturi naziva hospitalizam. Fizičko propadanje djeteta u izravnom je odnosu s trajnom uskratom ljubavi, kojoj je dijete izloženo. Dijete gubi težinu, odbija kontakte, ima smetnje pri spavanju, ukočene izraze lica, autoagresivnost. Pojavljuje se zapuštenost i mržnjom ispunjena mladost, koja može dovesti do raznih zločina pa i samoubojstva. Jedino okruženje ljubavi i nježnosti može sačuvati pojedinca i prenjeti ga na psihofizičku razinu. Aktualne bolesti nastaju zbog uvrjeda, neuspjeha, ugroženosti života i prijetnji i očituju se kao strahovi, tjeskobe i krivice, a uzrokovane su nama samima ili drugima. Ovakvi negativni životni stavovi i devijacije uzrokuju bolest duhovne duše i proširuju se na tijelo i psihu stvarajući simptomatske bolesti.³⁷

Svijest da smo sebe promašili, da nismo uspjeli ostvariti životni smisao kao ni iskoristiti mogućnost cjelokupnog životnog razvoja vodi raznim strahovima i bolestima. Tako ljudi umiru i prije same smrti. Stoga je razumljivo što mnogi psihoterapeuti kažu da se strah od smrti krije u skoro svakoj neurozi. Kada čovjek izgubi nadu u život i kada u sebi više nema nikakvog čara, život se gasi. To se moglo vidjeti na primjeru koncentracijskih logora. Oni koji su izgubili nadu da će izaći iz logora postali su plijen smrti. Vojnici na fronti, iako su bili izloženi svim vanjskim uvjetima koji su povoljni za razvitak bolesti i prehlada, iznenađivalo je dobro stanje zdravlja. Iznenađuje i to što nije bilo ni zaraza jer su zajednički način života, nestašica higijenskih potrepština kao i nedostatak bjelančevina u hrani, bili savršeni uvjeti za razvoj zaraza. Međutim, nikakvih bolesti nije bilo. Ukazuje to na činjenicu da je vojnik na fronti živio u svakidašnjici, nisu ga morale brige niti što će biti sutra. Znao je da je svakog trena izložen smrti i jedini cilj mu je bio izdržati. Tome je sve bilo podloženo. Nikakve odluke, odgovornosti ni konflikti. U takvim slučajevima nisu se pojavljivale bolesti.³⁸

³⁷ Usp. Tomislav Ivančić, Hagioterapija - model terapijske antropologije, *Nova prisutnost*, V (2007.),1, str. 13-15. <https://hrcak.srce.hr/83265> (18. kolovoza 2023.)

³⁸ Usp. Arthur Jores, *Čovjek i njegova bolest*, Svijetla točka, Zagreb, 1998., str. 85-86.

U praksi, život je svim ljudima uglavnom podjednak, i vjernici i nevjernici, i stari i mladi svakodnevno su izloženi raznim kušnjama, tegobama i problemima. Različiti su načini na koji će pojedinac reagirati na te tegobe i stati im na kraj. Medicina tako s razlogom tvrdi kako ne postoje bolesti nego bolesnici jer nikada nećemo pronaći dva bolesnika koji boluju na isti način. Svaki je čovjek osebujan, neponovljiv jedinač koji pred Bogom stoji u svojoj izvornosti i neponovljivosti i zbog toga svatko smisao svog života, stradanja i patnje otkriva na vlastiti, originalan način.³⁹ Potrebno je stoga razborito promatrati porijeklo ljudskih nevolja i u zajedništvu s Bogom i ljudima truditi se otkrivati njihove uzročnike i pomagati čovjeku na njihovom otklanjanju.

2.2. Uzroci i simptomi duhovnih bolesti

Konstatirali smo kako je bolest fenomen koji se pojavljuje posvuda u živoj prirodi. Upoznali smo i bolesti koje se nalaze na sličan način u svim živim bićima, tako i u čovjeku, npr. virusne infekcije. No, unatoč čovjekovoj anatomskoj sličnosti s ostalim životinjama, postoje bolesti koje se jedino u njega mogu zamijetiti i označene su kao specifično ljudske. Nema sumnje da su suvremena medicinska istraživanja postigla znatan uspjeh u otkrivanju i liječenju uzročnika prirodnoznanstvenih bolesti. Tako se pokazalo da mnoge infektivne bolesti primjenom antibiotika znatno opadaju. Dječja paraliza, zahvaljujući injekcijama može se sasvim iskorijeniti. Napredak anesteziologije zajedno s primjenom antibiotika omogućuje operacije na srcu i plućima. Omogućena je i transplantacija organa, a smrtnost majke i djeteta za vrijeme porođaja spala je na malen postotak, dok je porodijska groznica od koje je nekoć umirao velik broj žena sad pripala prošlosti. Sve su to uspjesi medicine koji se ne mogu zanijekati. Borba protiv ovih bolesti omogućena je upravo zbog spoznatljivih i prirodnoznanstvenom istraživanju pristupačnih vanjskih faktora. Razumljiva je stoga činjenica što se svugdje podupire znanstveno istraživanje jer medicina želi otkriti uzročnike svih bolesti te lijekovima i suplementima produžiti čovjekov život. Ipak, ne postoji u današnjoj medicini lijek kojim bi se liječile neurotičke smetnje i psihosomatska oboljenja jer prirodnoznanstvena medicina čovjeka još uvijek gleda kao viši oblik sisavca. Nju ne zanima

³⁹ Usp. J. Ćurić, O spasonosnom trpljenju, *Obnovljeni Život*, 41 (1986), 2., str. 114-117.
<https://hrcak.srce.hr/53916> (04.rujna 2023.)

čovjekova antropologija niti biografija, nju ne zanima pitanje “Zašto bolest?”, ona želi odgovoriti na pitanje “Kako?” i utvrđuje to sa stajališta tegoba i bolesti.⁴⁰

Postoje zanimljivi pokusi koji ukazuju na to da pojava raka doista ima neku vezu sa samorazvojem života. Ti pokusi su utvrdili da kada se životinje, u ovom slučaju čistorasni miševi, zatvore u pojedinačne kaveze, rata tumora iznosi 83%, dok ako im se u kavez stavi okretno kolo, tumor iznosi 43%. Ukazuje to kako spriječenost samorazvoja zbog vanjskih ili unutarnjih čimbenika vodi iscrpljenju mogućnosti za normalan svršetak života. Ako čovjek izgubi smisao tada će započeti procesi koji život dokončavaju. Ukazuje na to i činjenica da mnoge bolesti kod ljudi nastupaju upravo u starosti. To ne znači da smrt nastupa odmah s pojavom bolesti, ona se javlja tek kada su ugasle sve mogućnosti cjelovitog čovjekovog razvoja.⁴¹

Čovjek taj razvoj postiže kada djeluje kao cjelovito biće, odnosno kada su njegove misli, djela i riječi usmjerene na ostvarivanje najviše ljudske vrijednosti i kada su u svrsi slavljenja života. On je produhovljeno tijelo i utjelovljeni duh. Stoga i kada pokušavamo otkriti uzročnike bolesti potrebno je da se čovjeku pristupa na cjelovit način i da ga se na isti način liječi, a da bi se u prvom redu neka bolest mogla izliječiti potrebno je prethodno dijagnosticirati, otkriti gdje se nalazi njezin uzrok i izvor te na temelju uzročnika i izvora formirati adekvatan oblik liječenja. Razlikujemo tako izvore od uzročnika bolesti.

Izvori su mjesta iz kojih čovjeka napadaju uzročnici bolesti. Razlikujemo tri takva izvora, a to su čovjek, drugi ljudi i zle sile ili zli duhovi. Stanje svijeta nakon istočnog grijeha je takvo da je čovjek duhovno slab i sklon zlu, osveti, mržnji i bolesti. Čovjek čineći zlo sam sebe ranjava i onesposobljava za sreću. Slabost i drugi ljudi čovjeka mogu navesti na zlo ili ga povrijediti, ugrožavati, zlostavljati i time mu nanositi duhovnu bol. Zli duhovi su pak stalno prisutni napasnici koji čovjeka navode na zle i negativne misli, djela i ponašanja. Što se tiče uzroka duhovnih bolesti, to mogu biti osnovni i neposredni uzročnici. Osnovni, ujedno i prvi izvor jest samo zlo. Filozofi na zlo gledaju kao pomanjkanje dobra, dok Biblija o zlu govori u kontekstu Zloga – đavao ili sotona i u kontekstu grijeha.

Zli je dakle unio u svijet smrt, laž i prijevaru. On navodi ljude na grijeh i time čovjeka čini egzistencijalno ranjenim, nesposobnim za život, za dobrotu i ljepotu. Zli navodi pojedinca na grijeh, ali grijeh je čovjekova slobodna odluka, on postaje onaj koji ili prihvaća ili ne prihvaća

⁴⁰ Usp. Arthur Jores, *Čovjek i njegova bolest*, Svjetla točka, Zagreb, 1998., str. 149-152.

⁴¹ Usp. Isto, str. 144-149.

to zavođenje, prema tome, grijeh postaje čovjekova krivica. Isus kaže „tko čini grijeh, rob je grijeha“. Biti rob nečega znači biti u vlasti nekoga ili nečega drugoga, biti sklon grijehu. Jedan grijeh povlači drugi grijeh. Isus je taj koji je pobijedio smrt i koji u svojoj smrti daruje svoga Duha svim ljudima. Duh je naime sloboda. Sposobnost čovjeka da se izdigne iznad svojih patnji, da se suprotstavi svim uvjerenjima i smrti. Duhom čovjek spoznaje Stvoritelja i sebe kakvog ga Stvoritelj vidi. Neuništiv je i pokazuje da unatoč patnjama i boli čovjek ima snagu u dubinama svog bića, čak i u najtežim životnim trenucima, pronaći razloge nade.⁴²

Drugi uzrok duhovnih bolesti jest požuda. Sila koja čovjeka veže uz tjelesne užitke. Požuda iskrivljuje moralne i etičke vrijednosti i sugerira čovjeku da je tjelesno važnije od duhovnog. Ona čovjeku onemogućuje slobodu jer ga navodi na misli kako su djela tijela, hrana i piće važniji od same slobode. Temeljeći svoj život na užicima tijela čovjek postaje rob užitaka, sreću temelji na izvanjskim stvarima i dok god ima njih sretan je, čim ponestane tih užitaka, ponestaje i njegove sreće, rađa se razočaranje i čovjek upada u očaj. Samog sebe razvlašćuje za sreću. Tako može doći do stanja u kojem čovjekova savjest, koja mu je trebala reći što je dobro, a što ne, više ne funkcioniра. Čovjek tako više ne funkcioniра prema razboru i savjesti već biva vođen požudama.⁴³

Treći uzrok su duhovnih patnji su uvrede. One nastaju kad se čovjeku uputi nepravедna kritika, neumjesna riječ ili je prema njemu usmjereno nečovječno ponašanje. Razočaranje, osjećaj da nisi bio željen u trudnoći, da te roditelji ne priznaju da nisi prihvaćen od braće ili sestara ili osjećaj ne prihvaćenosti u školi. Sve to može utjecati na čovjekov razum i osjećaje. Uvrede mogu čovjeka za cijeli život ostaviti invalidom.. Takav osjećaj u čovjeku može stvoriti dojam da se ne isplati biti dobar i pravedan. Jedini način da se odupre ovakvom načinu razmišljanja je svakodnevni trud da hranimo svoj mozak pozitivnim mislima, koje nas izgrađuju i motiviraju, te da vježbamo našu volju da se odupire zlu i strahovima. Isto kao što sportaš svaki dan ide na trening, vježba svoje mišiće i pazi što unosi u svoje tijelo, jednako tako je potrebno i da čovjek vježba svoj mozak, svoje vrline i kreposni način življenja.⁴⁴

Riječ simptom dolazi od grčke riječi *symptom*, a označava nekakav slučaj ili događaj. Simptomi su obilježja bolesti i znakovi neke pojave. Duh ne pripada prostorno-vremenskom svijetu i zato ne može biti prepoznat. U hagioterapiji to se radi pomoću određeno vlastitim

⁴² Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterapija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 256-262.

⁴³ Usp. Isto, str. 262-264.

⁴⁴ Usp. Isto, str. 265-268.

znakovima nego isključivo preko duhovne duše. Čovjek doživljava duh preko duhovne duše. Razlikujemo tako primarne i sekundarne simptome duhovni bolesti.

Primarni su: grižnja savjest, ovisnost i patnja, a sekundarni su bolesti koje su se zbog svoje dugotrajnosti manifestirale na tijelu. Dogodila se somatizacija, duhovna bol prouzročila je tjelesnu bolest, pa tako duhovno bolesni znaju imati jake glavobolje, zujanje u ušima, zamračenje pred očima, gastritis, čir na želucu. Što se tiče primarnih simptoma, prvi među njima, kako rekosmo jest grižnja savjest, odnosno osjećaj krivice. Ona čovjeka opominje da je radio protiv savjesti te je nastao konflikt i došlo je do ranjenosti savjesti. U praksi se pokazalo kako nije dovoljno čovjeka uvjeravati da je dobar ili da mu je oprošteno, što upućuje na to kako je lijek savjesti Apsolutno biće, koje je Stvoritelj savjesti i onaj koji ju smiruje.⁴⁵

Drugi značajni simptom jest ovisnost. Ovisnost uzrokuje da čovjek štovanje s Boga premješta na alkohol, drogu, kocku pa čak i na druge ljude. Ovisnost može biti i o grijehu. Dovoljno je pritom da se pojedinac protiv grijeha ne bori i već može postati ovisnik. Kršćanska objava potvrđuje da postoje negativne sile koje pokušavaju čovjeka vezati uz zlo i odvojiti od Boga. Budući da su one duhovne čovjek se protiv njih nastoji boriti vlastitim silama, raznim trikovima psihičke naravi, ali ne shvaća da su njegove ljudske mogućnosti ograničene te da jedino uz pomoć Boga može pobijediti sile zla.⁴⁶

Treći primarni simptom jest patnja. Ako nas je netko povrijedio to u nama stvara bol i krivicu. Ako je pak netko od naših blžnjih povrijeđen ili pati, to pogađa i nas. No, patnja stvara u nama bol već zbog same činjenice da ona u svijetu postoji. Tako čovjek s jedne strane pati sam. Proživljava unutarnju bol, ali i nerazumijevanje drugih, što spada pod subjektivnu dimenziju čovjekove patnje, dok se s druge strane, u objektivnoj dimenziji suosjeća sa svim stvorenjima, istovremeno osjeća nejednakost patnje pa zbog toga i određenu nepravdu kada je pogođen većom patnjom nego netko drugi. Pokraj svih tih osjećaja boli i tjeskobe, u čovjeku se rađaju pitanja odakle tolika patnja u svijetu i tko je autor patnje i upravo ta pomisao da u svijetu premoć ima zlo, a ne dobro, navodi čovjeka na to da on gubi razloge zašto se uopće dobro ponašati.⁴⁷

I dok medicina izliječenje nastoji postići uklanjanjem simptoma, pritom se služi uborabom medicinskih aparata i propisivanjem lijekova, hagioterapija uzročnike bolesti traži u

⁴⁵ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 271-274.

⁴⁶ Usp. Isto, str. 274-276.

⁴⁷ Usp. Isto, str. 276-279.

čovjekovoj nutrini, proučava čovjeka kao cjelovito biće budući da je na putu očovječenja bitno da se sve ljudske mogućnosti i sposobnosti jednako razviju. Vidjeli smo u prethodnom tijeku istraživanja kako je stanje čovjekovog zdravlja u ratu bilo bolje nego danas. Razlog je tome što čovjeka tada nisu morili nutarnji konflikti niti pitanja što je bilo jučer, a što će biti sutra. Bio je usmjeren jedino na sadašnjost, a isključivi cilj mu je bio izdržati. Zašto izdržati? Zato što je postojala nada, nada da će rat završiti i da će se vratiti kući. U tom kontekstu njihov je život imao smisla i patnja i bol bile su izdržljive. To nam pokazuje koliko je zapravo bitno da čovjek ima smisao u vlastitom životu i kako on može izdržati i vrlo nepovoljne životne uvjete kako bi ostvario svoj cilj. Tako mnoge bolesti jesu signal za preispitivanje sebe, svog ponašanja i načina razmišljanja te poziv na promjenu života.

3. LIJEČENJE

Kako bi se neka bolest izliječila potrebno je prethodno dijagnosticirati. Dijagnoza se postavlja na temelju anamneze bolesnika, utvrđivanja simptoma i pretraga. Anamneza sadrži podatke o povijesti i pretpovijesti bolesti. Sadrži podatke o bolesniku, preboljele bolesti, aktualno stanje bolesnika, ali i situacije u kojima je bolesnik živio kada je zapazio znakove bolesti. U anamnezu također spadaju podaci o roditeljima, precima, bolesnicima iz rodbine, koji su isto ili slično bolovali. Sadrži i podatke o sklonostima na određenu duhovnu bolest, kao i pitanja kada se bolest pojavila i postoji li neki posebni događaj koji je prouzročio bolest. Simptomi su obilježja nek bolesti prema kojima se one prepoznaju i razvrstavaju i na temelju kojih se postavlja dijagnoza. Kao što smo u prethodnom poglavlju spomenuli, simptom može biti patnja duše, bol tijela ili neka nova bolest uzrokovana drugom bolesti.

Na duhovnom području pretrage se vrše testom koji se postavlja oboljeloj osobi ili njoj bliskim poznavateljima anamneze. Test će naime dati sliku stanja kod pacijenta, a od hagioterapeuta se očekuje da poznaje međuovisnost bolesti, simptoma i pacijentove reakcije. Pacijent već samim time što je potražio pomoć hagioterapeuta ukazuje da ima razlog što to čini. Očito je da on shvaća kako njegova patnja ima uzrok u duhovnoj naravi. Stoga je bitno da se pacijentu kada dođe na terapiju, da prilika da se izjasni koji je uopće razlog njegovog dolaska. On će na taj način izraziti svoje osjećaje, svoje reakcije na duhovnu bol, možda nekakve emocije kojima se osjeća vođen. Važno je čuti što pacijent osjeća. Terapeut zato mora biti strpljiv i slušati što mu pacijent želi reći, a ne pokušavati ispravljati pacijentov

subjektivni iskaz. Nakon toga iskaza potrebno je čuti koje su bile prve reakcije njega i njegove okoline na pojavu njegove bolesti. Pritome se može isčitati u kakvoj okolini on živi, kakvo mu je okruženje, potječe li iz religiozne, kršćanske, ateističke ili pretjerano religiozne zajednice. Može se saznati je li iz siromašne, srednje obrazovane ili dobro stojeće obitelji. Svi ti podaci će biti korisni za razvijanje daljnjeg smjera hagioterapije.⁴⁸

Nakon saznanja o simptomima pacijentu se nudi test kojemu može pristupiti. Taj test obuhvaća pitanja preko kojih terapeut može steći saznanja o tome kakvi su bili preci pacijenta, kako je njegovo znanje, moralnost, religioznost. Važno je da test bude ciljan, što znači da ne pokušava saznati sve o pacijentovom životu nego ono što mu se čini povezanim sa stanjem pacijentove bolesti. Daljnji korak u testu bit će saznanje o prvim godinama pacijentova života. Važno je stoga pitanja postaviti i njegovim roditeljima, rodbini i bližnjima koji su igrali značajnu ulogu u prvim godinama pacijentovog života. Važno je što više saznati o periodu od rođenja pa do pete godine života jer što naučimo u tih pet godina ostaje za cijeli život. Je li trudnoća bila teška, je li pacijent bio željeno dijete, je li majka proživljavala traume za vrijeme trudnoće jer u tom razdoblju dijete je u potpunosti prepušteno majci, njezinoj skrbi i brizi, a istovremeno duhovnom dušom neposredno sve doživljava i pamti. Zato su podaci o ovom razdoblju vrlo dragocjeni. Od podataka nakon ranog djetinjstva, podaci vezani uz razne životne prijelaze, poput gubitak voljene osobe, kriza srednjih godina, gubitak posla, odlazak u mirovinu, pomanjkanje potomstva, također mogu biti ključni u postavljanju dijagnoze.

Važno je pacijenta pitati i čega se najviše boji, što ga najviše tišti, koja osoba u njemu izaziva agresiju ili strah, boji li se Boga. Za vrijeme realizacije testa terapeut će osjetiti koji su podaci ključni za dijagnozu, koju on već nekako u sebi sluti, te će nakon toga sve te materijale dobivene iz testa biti potrebno analizirati i napraviti zaključak. Test će nam znači pokazati različite simptome, na temelju kojih ćemo moći otkriti o kojoj duhovnoj rani ili bolesti se radi. Terapeut će stoga trebati liječiti samu bolest, ranu koja je nastala, simptom, ali i otkloniti uzrok i bol i tako utjecati da pacijent mijenja oblike reagiranja.⁴⁹

Uspješnost duhovne terapije i izliječenja pacijenta ovisi o hagioterapeutu. Hagioterapeut provodi terapiju s pacijentom, on postavlja dijagnozu, susreće se s pacijentom i odgovoran je za rezultate terapije. Da bi se uopće moglo postati hagioterapeutom, potrebno je da pojedinac ima trostruku izobrazbu: teološku, stručnu i duhovnu. No, prije svega bitno je kakva je on

⁴⁸ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 295-299.

⁴⁹ Usp. Isto, str. 300-302.

osoba. On mora biti u prijateljstvu s Bogom i svojim primjerom, stavom i kreposnim načinom života posredovati božanski lijek za pacijenta. Isus je bio prvi liječnik, on je liječio čovjekove egzistencijalne boli, pozivao je k sebi „umorne i opterećene“. Isusova centralna spasenjska volja bila je u tome da čovjeka dovede do punog ostvarenja. Da postane mirotvorac, da ljubi neprijatelje i spozna da je na sliku i priliku Božju stvoren. Isus je znak bezuvjetne Božje ljubavi, on je znak da Bog liječi danas jednako kao i jučer. Stoga je hagioterapeut pozvan ugledati se i voditi Kristovim primjerom. „Dade im moć i vlast nad svim zlodusima i da liječe bolesti. I posla ih propovijedati Kraljevstvo Božje i liječiti bolesnike“ (Lk 9, 1-2). Nije dovoljno imati diplomu iz teologije i završeno hagioterapeutsko školovanje, nego poznavanje i iskustvo duhovne dimenzije. On je poslužitelj Isusa Krista, posrednik duhovne pomoći. Hagioterapeut stoga treba duboko poštovati čovjeka i Boga, ali istovremeno i samog sebe jer sve ono što jest i što može biti dolazi od Boga.⁵⁰

Svjesni smo kako u vremenu u kojem živimo vlada nekakav oblik trenda u kojem čovjek nastoji izbjeći svaku moguću bol. Nipošto ne bi smio trpjeti nikakv manjak niti gubitak. To pokazuje i statistika o suludoj potrošnji droge i narkotika te anelgetika i anabolika. Ljudi jednostavno ne žele podnijeti ni običnu glavobolju nego smjesta uzimaju tablete. Čovjek to uglavnom čini iz želje za lagodnim osjećajem ili da bi potisnuo svaku misao o nemoći, slabosti ili smrti. Poseže se za instant rješenjima, kojima se, uz minimalan trud, na što brži i efikasniji način želi doći do cilja. Čovjek se kroz trud i rad ostvaruje. Rad ga oplemenjuje i omogućuje mu da ostvari životni smisao. Izbjegavanje iskustva rada čovjek onemogućuje vlastito ostvarenje i razvoj svojih sposobnosti dok izbjegavanje boli vodi negaciji patnje. Zataškava se sve patničko, slabo i nemoćno i čovjek prikraćuje samog sebe za otvorenost prema drugom, za supatnju i pomoć drugome. Razvija se tako nova bolest - strepimo pred bolovanjem i ni u kojem slučaju ne želimo bolovati. Tako izbjegavamo susrete s drugima, posebice s bolesnima i umirućima.⁵¹

Svaki je čovjek, svjestan svojih granica dužan računati s patnjom u životu. Ona je jednostavno neizbježna, kao što je i sama smrt neizbježna. Liječnici su ti koji se u prvom redu trude suzbijati aktivne vidove patnje. Međutim današnje su prilike takve da je susret liječnika i pacijenta sveden na minimum. Kada netko oboli on biva kolima hitne pomoći prevezen u bolnicu, gdje se pokušava utvrditi slučaj njegove bolesti. Od tu ga se šalje dalje na

⁵⁰ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 321. -322.

⁵¹ Usp. J. Čurić, O spasonosnom trpljenju, *Obnovljeni Život*, 41 (1986), 2., str.117. <https://hrcak.srce.hr/53916> (04.rujna 2023.)

specijalizirani odjel, gdje također obavlja razne pretrage i na temelju tih pretraga ga se dalje tretira i onda ponovno šalje na neki drugi odjel.. Veliko je pitanje da li će pri svemu tome biti osobnog, ljudskog kontakta između pacijenta ili liječnika. Liječnik je svojom spremom potreban svim ljudima bez iznimke. On je stoga pozvan biti na prvoj fronti u borbi za zdravlje i život. Pravi primjer nalazimo i u Bibliji, prisposoba o milosrdnom Samarijancu uči nas kako bi se trebali odnositi prema bližnjem patniku. Ne smijemo tek tako “proći” kraj bolesnika nego se “zaustaviti” kraj njega, pristupiti mu i “poviti rane” (usp. Lk 10, 29-35). On je primjer da treba biti osjetljiv i otvoren za tuđe trpljenje. Ipak, Samarijanac brigu za bolesnika kasnije povjerava gostioničaru obećavši da će platiti trošak. To vodi tome da ideal savršenog liječnika možemo pronaći isključivo u Isusu Kristu.

“Primjer sam vam dao, da i vi činite kao što sam ja učinio vama” (Iv 13,15). Isus je bio svima sve jer je čovjek za njega bio iznad svega. Uvijek je čovjeka vidio u njegovoj najvišoj verziji. Zato je dolazio gubavcima, slijepcima, umirućima i liječio ih. U prvom redu radio je to riječju, susretom i dodirom. Pokazuje to kako možda nije posjedova sva suvremena znanja današnjih liječnika, ali unatoč tome liječio je čak i one neizlječive bolesti jer je znao da ljudska patnja ide puno dublje od somatske pojave bolesti. On je imao osjećaj za drugoga i znao je čovjeku pružiti ono što mu je u trenutku bolesti bilo najpotrebnije, a to su ljudska pažnja, suosjećanje i dodir. Koliko je ljudima u ovim trenucima bitan osjećaj pripadnosti i poštovanja, ukazuje i činjenica da je mnogim bolesnicima od velikog značenja kada ih netko posjeti u bolnici ili kada je samo netko prisutan kraj bolničkog kreveta. Toj potrebi za osjećajem pripadanja i osjećajem da smo voljeni od strane drugoga, pojedinac teži do kraja života. Pokazuje i činjenica koliko je bitno poboljšati kvalitetu života bolesnika i ublažiti patnju bolesniku koji se nalazi pred životno ugrožavajućom bolesti, kada su iscrpljene sve klasične metode liječenja. U trenutku kada pacijent shvati kako je smrt neizbježna, isprepliću se duhovne, društvene, ekonomske, psihičke i ostale vrste boli te nerijetko emocionalne i duhovne boli postaju veće od tjelesnih ili pak povećavaju tjelesnu bol. Tako potrebe umirućih postaju: potreba za ublažavanjem boli, očuvanjem samopoštovanja, potreba za pažnjom i pripadanjem i suosjećanjem. Mnogima je bitno samo i da mogu dostojanstveno umrijeti. Vidimo stoga kako se i u posljednjoj životnoj fazi ne može težiti samo produljenju života (čemu teži medicina), nego je bitno osigurati i njegovu kvalitetu, što podrazumijeva i kvalitetan kraj. Iskustvo fiziološke bolesti, tjelesne ograničenosti i sputanosti i potpune prepuštenosti brizi drugih izaziva kod mnogih bolesnika psihičku potištenost, socijalnu izoliranost, životnu ugroženost te gubitak intergriteta i digniteta. Ovakvo stanje obuhvaća

psihološku i fizičku dimenziju čovjeka, te dok ovu fizičku bol možemo još donekle tretirati analgeticima, ovu psihološku, teže je i tretirati jer ide puno dublje u čovjekovu bit.⁵²

U posljednjih deset godina znatno se promijenila medicinska edukacija te se medicina uglavnom bazira na otklanjanje bolesti, a manje na ljudsku patnju. Potrebna je stoga nova medicinska praksa koja bi se bazirala na humanističkom pristupu, kojemu je cilj u trenutku osamljenosti i beznađa pacijentu pružiti hitnu potporu i ljubav. Pacijenta tako često može umiriti sam pogled osobe, blagi stisak ruke, saznanje da je netko uz njega. Čak i kada pojedinac ne može govoriti ili ne može dati nekakve vidljive znakove da nas razumije, on osjeća tu ljudsku prisutost, osjeća ljubav i upravo u tim trenucima u kojima medicina postaje nemoćna, duhovnost i osjećanje počinju i djeluju van svih granica ljudske spoznatljivosti.⁵³

Smisao patnje dakle treba promatrati u najdubljem smislu svega što postoji jer kao što je francuski književnik G. Bernanos rekao: “Krist nije došao na svijet da dokine patnju, nego da je ispuni svojom prisutnošću”⁵⁴. Isus poziva k sebi sve opterećene i izmorene i nudi im okrijepu, ojačanje i ispunjenje patnje svojom prisutnošću, smislom i vrijednošću za vječni život.⁵⁵ Pavao tako piše ne bi li upravo po suobličanju sa smrću Kristovom i njegovim patnjama pristupio k uskrsnuću i njegovoj snazi (usp. Gal, 6,14). Nije dakle cilj terapije oslobođenje od konflikata i dokidanje patnje. Cilj terapije je nutarnja promjena, dozreli i preobraženi čovjek, koji i dalje ostaje izložen životnim problemima, konfliktima i strahovima, ali je otada sposobniji pronaći rješenje za njih. Sposoban je reći: Hvala ti Bože što mi pomažeš shvatiti da je ovaj problem već riješen.⁵⁶ Da upoznam njega (Krista) i snagu uskrsnuća njegova i zajedništvo u patnjama njegovim, ne bi li tako suobličen smrću njegovoj, pristupio k uskrsnuću od mrtvih.” (Gal 6,14)

⁵² Usp. S. Vuletić, B. Juranić, Š. Mikšić i Ž. Rakošec, Palijativna skrb i medicinsko-duhovne potrebe terminalnih bolesnika, *Bogoslovska smotra*, 84 (2014), 4., str. 892-895. <https://hrcak.srce.hr/133995> (6. rujna 2023.)

⁵³ Usp. Isto, str. 894-897.

⁵⁴ Maksimilijan Marko Herceg, *Spasonosno trpljenje bl. Ivana Pavla II.*, Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevac konventualaca, Zagreb, 2012., str. 26

⁵⁵ Usp. Isto, str. 26-27.

⁵⁶ Usp. Arthur Jores, *Čovjek i njegova bolest*, Svijetla točka, Zagreb, 1998., str. 153-154.

3.1. Dijagnoza i terapija

Već smo prethodno spomnuli kako je cilj dijagnoze liječenje duhovnih bolesti. Na temelju provedenog testa u obliku ciljanih pitanja hagioterapeut stječe sliku radi li se o bolesti kognitivne, aksiološke ili antropološke naravi te na temelju te slike otkriva uzroke i same simptome duhovne bolesti i određuje smjer daljnje provedbe duhovne terapije.⁵⁷

Hagioterapija provodi određenu duhovnu terapiju, kojom se nastoji izliječiti duhovna trauma i otkloniti duhovna bol. Takva terapija može biti kognitivna, antropološka ili aksiološka. Kognitivna posreduje pojedincu sliku o funkcioniranju njegove duhovne duše. Pokazuje gdje su traume i bolesti duše otežale funkcioniranje njegovog organizma. To mogu biti pogrešno stvorene slike o sebi, Bogu i drugima, kriva spoznaja o krepostima, vrlinama i moralnim vrijednostima te krivo formirani moralno-etički stavovi. Provodimo je tako da čovjeku objasnimo kako je duhovna dimenzija za čovjeka bitna te da je čovjek tek po njoj čovjek. On u prvom redu pati na duhovnoj razini, a tek onda na psihičkoj i somatskoj. Tako čovjeka boli ranjavanje savjesti, ugroženost života, očaj, besmisao, frustracije. Tu duhovnu dimenziju moguće je liječiti jedino božanskim, jer je čovjeku duh darovan od Boga, stoga se zdravlje duše ne postiže ljudskim terapijskim postupcima već zdravlje dolazi od čovjekove povezanost s izvorom.⁵⁸

Aksiološku terapiju provodimo tako da čovjeku prvo objasnimo egzistencijalnu strukturu čovjeka- transcendentale. Zlo i bolest su manjak svega onoga što je dobro, lijepo i pravedno, stoga svaki put kada činimo grijeh unosimo nesklad i urušavamo vlastitu egzistenciju. Čovjek je obolio jer je činio zlo ili jer su drugi njemu činili zlo, a on je prihvatio zlo i odabrao zlu vratiti zlom i na takav način započeo vlastito razaranje. Obrat iz zla na dobro kreće kada odbacimo grijeh i trudimo se neprestano opredjeljivati za dobro jer grijesi i zlo uzrokuju bolest i patnju, a obraćenje od njih oslobađa.⁵⁹

Antropološka terapija liječi egzistencijalne i aktualne traume i bolesti. Postoji pet takvih terapija: agapoterapija ili terapija ljubavi, pistis-terapija ili terapija povjerenja, eirenoterapija ili terapija pomirenja, dinamis-terapija ili terapija oslobođenja i pneumatoterapija ili terapije uspostavljanja vrlina i kreposti. Temelj agapoterapije je u tome da je svaki čovjek bezuvjetno

⁵⁷ Usp. Tomislav Ivančić, Hagioterapija - model terapijske antropologije, *Nova prisutnost*, V (2007.),1, str. 15. <https://hrcak.srce.hr/83265> (18. kolovoza 2023.)

⁵⁸ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 397.

⁵⁹ Usp. Isto, str. 398.

ljubljen i da je dragocjen samim time što postoji. Pacijentu se nastoje otvoriti oči da shvati kako je dobro apsolutno i neuništivo te mu se nastoji pomoći da se osjeti voljenim i prihvaćenim. Svijest da je bezuvjetno prihvaćen, željen i voljen, oslobađa pojedinca od rana, samoće, ugroženosti, osjećaja bezvrijednosti, straha i depresije. Uz pomoć slika, riječi, svetopisamskih tekstova, molitava i meditacije pacijentu se nastoji vratiti temeljno povjerenje i vjera da je voljen i da ne mora ništa dodatno učiniti da bi zaslužio tu ljubav.⁶⁰

Pistis terapija oslobađa od straha i nepovjerenja. Nepovjerenje prema drugima i strah od ugroženosti. Terapija se provodi tako da se vjerom pomaže pojedincu da stekne povjerenje u Boga i druge. Pojedincu se isto tako preko slika, meditacija i tekstova iz Svetog pisma pomaže, prvo da shvati svoju krivicu, pokaje se za grijeh, kako bi se oslobodio tog straha i krivice i stvorio prostor da Bog ulije vjeru u njegovu dušu i povjerenje da je voljeni i cijenjen. Mogu se citirati misli iz Svetog pisma: Ne boj se jer ja sam s tobom da te spasim i izbavim. Ili: Znam komu sam povjerovao. Ili: Onome koji vjeruje sve je moguće. (Usp. Jr 15, 20. 22 Usp. 2 Tim 1,12. 23 Usp. Mk 9,23).

Eirenoterapija nas povezuje sa samima sobom, drugim ljudima i Bogom. Kod eirenoterapije je bitno osvijestiti sebi grijeh i uzroke grijeha, što je to što nas navodi na grijeh. Tek kada postanemo svjesni grešnog stanja i uzroka ili negativne emocije koja nas u dubini duše pokreće i navodi na grijeh, tek tada postajemo sposobni mijenjati naše stanje. Potrebno je otkriti tu nutarnju emociju, osjetiti je i prihvatiti kao takvu. Ne kriviti sebe što nismo znali drugačije, već imati vjere da smo u svakom životnom trenutku postupili kako smo znali i mislili da je najispravnije. Otdud kreće promjena, prepoznati svoje rane, osjetiti ih, prihvatiti i moći oprostiti sebi, potom drugima i Bogu.

Dinamis- terapija služi u liječenju od oslobađanja od ovisnosti. Razni su načini, ali svi sadrže svijest da čovjekov duh od ovisnosti, zlih i nečistih duhova može osloboditi samo Stvoritelj, koji je izvor čitavog čovjekovog postojanja. I kao zadnja terapija spominje se pneumatoterapija, koja čovjeka uči vježbati se kreposnom načinu života, vrlinama, odricanju od poroka te moliti Boga za temeljne vrijednosti.⁶¹

Terapeut započinje s prvim terapijskim oblikom govoreći pacijentu da prođe s Isusom u duhu od trenutka začeća, kroz devet mjeseci, dok je bio u utrobi majke, zatim rođenje, rano

⁶⁰ Usp. Tomislav Ivančić, Hagioterapija - model terapijske antropologije, *Nova prisutnost*, V (2007.),1, str. 17. <https://hrcak.srce.hr/83265> (18. kolovoza 2023.)

⁶¹ Usp. Isto, str.17-18.

djetinjstvo pa sve do sadašnjeg trenutka i da se zaustavi s Isusom tamo gdje osjeća da su se dogodile traume u prošlosti.⁶² Obično pacijentu treba oko 10-ak minuta da u tišini promisli o takvim događajima, a onda terapeut dalje nastavlja rečenicama: „U duhu se podsjeti da te je Bog htio, želio i stvorio u trenutku začeca-dao ti duhovnu dušu i osobnost. Duhom to gledaj-ti si voljeno Božje dijete. Sad promatraj kako te Bog prati kroz devet mjeseci.-A sad se sjeti u duhu kako je pratio tvoje rođenje. Bog je bio u svakom detalju tvoje prošlosti. Čitavo djetinjstvo on je bio uz tebe, i volio te i štiti i čuvao.-Od djetinjstva pa sve do danas on je bio uz tebe, u svakoj bolesti i opasnosti, kad su te napadali bio je uz tebe. – On je i sad s tobom – i ostat će s tobom do kraja život – i pratit će te kroz smrt“⁶³ .

Nakon toga terapeut moli kao da liječi sebe: Isuse, hvala ti što si me stvorio, darovao mi mene, dušu, osobnost. Bio si uz mene kad sam bio u utrobi majke, kad sam proživljavao prve strahove i tjeskobe. Bio si prisutan tijekom mog rođenja, ranog djetinjstva, školovanja, puberteta, mog prvog posla, u braku, obitelji, društvu. Ti si i sada uz mene. Predajem ti sve rane, grijehe, boli, sve traume koje me tište. Ti znaš zašto sam obolio, ti znaš i puteve ozdravljenja. Molim te dotakni me i ozdravi me. Potom slijedi molitva za pacijenta. Terapeut moli da Isus stavi ruke na pacijentove rane i traume koje su se dogodile u trenutku začeca, da zapovjedi strahovima i krivicama da odstupe. Potom moli Isusa da stavi ruke i izliječi traume koje su se dogodile za vrijeme rođenja, ranog djetinjstva, potom puberteta, vremena škole, ulaska u brak. Zatim se na samom kraju zahvaljuje Isusu što je bio uz njega/nju i moli da ga se ga blagoslovi, ohrabri i oslobodi od svih strahova, tjeskoba i nemira.⁶⁴

U zaključku, sve tri vrste terapije-kognitivna, aksiološka i teološko-antropološka sadržane su sve potrebne duhovne terapije. Kognitivna je preduvjet za sve terapije, ona daje spoznaju o duši na kojoj je bolest, o dijagnozi i potrebnoj terapiji. Aksiološka utječe na promjenu stava pacijenta. Mijenja stav od zla prema dobru. Antropološka pak izravno i izričito povezuje čovjeka s izvorom njegovog postojanja i time omogućuje čovjekovo ozdravljenje. Agapoterapija daje bazičnu i egzistencijalnu sigurnost. Pacijenta se poučava da postoji netko tko ga voli i može izliječiti. Da je Bog baš njega htio i da ga baš takvog voli i poziva za svoj stol. Pistis – terapija posreduje bazično i životno povjerenje u Stvoritelja i liječi pojedinca od strahova i tjeskoba, te čisti od mržnje i ovisnosti. Eireno – terapija pomiruje čovjeka sa samim sobom, s drugima i Stvoriteljem. Liječi od lažne krivice i oslobađa od nepovjerenja u

⁶²Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 399.

⁶³ Isto, str. 399.

⁶⁴ Usp. Isto, str. 399-400.

oproštenje grijeha. Dynamis – terapija oslobađa snagom molitve Crkve od ovisnosti. Pneumato – terapija uspostavlja vrline i kreposti te daje snagu karaktera da se te kreposti mogu konkretno živjeti. Potrebno je stoga u pojedinim dijagnozama procijeniti koji model terapije treba uzeti i onda ga promijeniti, ali možemo vidjeti kako je svakom ovom modelu zajedničko da spasi čovjekovu duhovnu dušu i povrati mu duhovno zdravlje.⁶⁵

3.2. Duhovni lijekovi

Duhovni lijekovi su sredstva koja našoj duši daju snagu protiv duhovnih bolesti. Isus je bio prvi lijek, ali istovremeno i prvi liječnik, on je k sebi pozivao sve „umorne“ i „opterećene“ i iscijelivao srca slomljena. Biblija prikazuje kako su Isusovo polaganje ruku na bolesnike i njegove zapovjedi riječima donosile ozdravljenje bolesnima. Međutim, Isus nije samo djelovao u prošlosti, on djeluje i danas. „Gospodin je isti jučer, danas i uvijek“, kaže sv. Pavao. On liječi danas jednako kao nekoć. Isus je na križu čovjeku pokazao koliko mu je sličan. Da se suosjeća s njim do kraja, do one najdublje ljudske boli i odbačenosti. Izaija piše: „On je naše bolesti ponio, naše je boli na se uzeo. Na njega pade kazna – radi našeg mira, njegove nas rane iscijeliše“ (Iz 53, 4-5). Zato kada proživljavamo osjećaje najdublje boli i patnje okrenimo se križu, gledajući križ vidimo da je on uzdigao sve naše rane i boli i pobijedio ih. Gledati Isusove rane znači shvatiti da sam voljen. Toliko voljen da me je Bog smatrao vrijednim da život da za mene.⁶⁶

Jako lijep primjer tog “gledanja u križ” ostavio nam je sveti Ivan Pavao II. Cijeli njegov pontifikat obilježio je tipični križ koji je naslijedio od pape Pava VI, a pratio ga je na svim njegovim putovanjima. On se na taj križ oslanjao, ljubio ga i s tim je križem u koncu bio pokopan. Njegov osobni fotograf zabilježio je posebnu fotografiju, kada papa naime zbog bolesti, nije mogao sudjelovati u procesiji na Veliki petak pa je u svojoj privatnoj kapeli držeći križ u rukama pratio prijenos na televiziji. Toliko je stezao taj križ da su se njegove ruke zacrvenjele. Papa je toliko patio da je izgledalo kao da je čitav njegov život na tom križu. Postoji jedna jako lijepa izreka da je križ Božji splav spasenja i da nije potrebno gledati u

⁶⁵ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 401.

⁶⁶ Usp. Isto, str. 122-123.

oblik toga spava nego na ljubav splavara. To je činio i sam papa, nije gledao na oblik životnog splava nego na ljubav spalavara.⁶⁷

Jedan njemački liječnik rekao je kako su svi uzroci tragične krivice u nedostatku prave ljubavi. Ljubav je dakle temeljni pokretač prema smislu i zdravlju, a svi načini krivog ponašanja uzrokovani su krivim oblicima ljubavi. Temeljni lijek stoga protiv svih duhovnih bolesti, ali i psihofizičkih bolesti jest ljubav. Temeljnja potreba svakog čovjeka jest osjećaj da je voljen i prihvaćen. To je upisano u čovjekovo biće i zato nedostatak i uskraćenje te temeljnje čovjekove potrebe vodi prema raznim bolestima pa u kocu i prema smrti. Sve bolesti kreću od toga, da nismo bili voljeni, prihvaćeni od nama bitnih ljudi, poštovani kako bismo željeli biti. A činjenica je zapravo, ne da nismo bili dovoljno voljeni od drugih ljudi, nego da nismo dovoljno voljeni od samih sebe. Konstantno tražimo potvrdu vrijednosti izvana, a ne vidimo da se u našoj nutrini nalazi sve što nam je potrebno. Izvor naše duhovne duše je Bog, on je u suštini svakog bića. On jednostavno Jest i bitno mu je samo da Bude.

Važno je dakle da naše srce bude slobodno i da ne činimo nešto izvana, ako to ne dolazi iskreno iz našeg srca. Nije isto imati dobru volju za opraštanja i moći oprostiti, niti htjeti biti zdrav i biti zdrav. Bitno je stoga prihvatiti čitavog sebe, pritom mislimo i one dijelove koje smo odbijali prihvatiti i koje nam je bilo teško zavoljeti. Ako sebe ne prihvatimo ne možemo očekivati ni od drugoga da nas prihvati. Osoba koja prihvaća sebe i svoju situaciju postiže mir i zdravlje duše. Međutim, ne smijemo prihvaćati sebe samo da bi se osjetili prihvaćeno od drugih ljudi i okoline već je potrebno da to dolazi iz srca, iz čiste želje da volimo sebe i izražavamo sebe na vlastiti način, kroz nama svojstveno iskustvo, kako bi se Bog onda mogao izraziti kroz nas. Molitva zahvaljivanja je također ono što liječi čovjeka, ona znači vjerovati Bogu da upravlja baš svakim detaljom našeg života i da je on uslišao i prije nego što smo upitali.⁶⁸ Zato treba blagosloviti svaku osobu i stanje jer na taj način pokazujemo zahvalnost. Potvrđujemo savršenost Božje kreacije i pokazujemo vjeru u Njega, jer ništa se ne događa slučajno u Božjim očima.

Prava molitva stoga mora dolaziti iz srca, ne smije biti licemjerna i tek puko nabranje već mora biti iskrena i dolaziti iz slobodne ljudske želje da vrši volju Očevu jer “Neće svatko koji mi govori: ‘Gospodine, Gospodine’ ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj koji vrši volju moga nebeskog Oca” (Mt 8,21). Ona je dubok izraz vjere u Boga Oca i stoga ona treba biti povezana

⁶⁷ Usp. Maksimilijan Marko Herceg, *Spasonosno trpljenje bl. Ivana Pavla II.*, Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevac konventualaca, Zagreb, 2012., str. 45-47

⁶⁸ Usp. Tomislav Ivančić, *Korijeni hagioterapije*, Teovizija, Zagreb, 2011., str. 35-78.

sa životom. Tako nas Isus poziva da po njegovu primjeru vršimo volju Očevu. Da životom svjedočimo da smo odgovorili na Njegov poziv i da smo djeca Božja što u molitvi i potvrđujemo. Jer prva molitva koju je Isus izgovorio, bila je njegov odgovor na Božji poziv: “Evo dolazim!- U svitku knjige piše za mene:Vršiti, Bože, volju tvoju!”(Heb 10,7). Isus na taj način iskazuje zajedništvo s Ocem. On je sam izravno sjedinjen s Ocem tako da svi oni koji vjeruju u njega stupaju u zajedništvo s Bogom po njemu. On nam je dao primjer kako moliti, ali on sam i jest molitva. Stoga prava molitva pretpostavlja vjeru u Boga, vjeru da će Bog uslišiti što god zatražimo u njegovo ime. “I što god zaištete u moje ime, učinit ću, da se proslavi Otac u Sinu. Ako me zaištete u moje ime, učinit ću.”(Iv 14,13). Vidimo dakle da je ona izvor nadnaravnih darova Božjih, koji mogu mijenjati ljude i događaje, nadvladavati prirodne zakone, ali i liječiti duhovne bolesti kao što su oholost, osveta, mržnja, duhovna slijepoća. Ona je duhovni lijek koji usmjeruje osobu prema Bogu i njegovoj volji. Osoba uistinu biva uvjerena u Božju prisutnost i djelotvornost.⁶⁹

Vjera u ozdravljenje kao uslišenje upućenih molitvi i vjere duboko je ukorijenjena u kršćansku, odnosno katoličku tradiciju. Molitva za vjernike predstavlja dubok, osoban odnos s Bogom. Molitvom čovjek komunicira s Bogom, ona pretpostavlja vjeru u Boga i uvjerenje da će Bog uslišiti ono za što se moli. Preko molitve dakle, sakramenata i vjere čovjek može postići izliječenje. U Bibliji opise izliječenja kao odgovor na vjeru i molitvu nalazimo na više mjesta i vrlo su važna za razumijevanje ishodišta nadanja koje katolici polažu u snagu molitve. Tako neke opise nadnaravnih izliječenja nalazimo na više mjesta u Bibliji primjerice kada Isusu dolaze dva slijepca i pitaju ga može li ih ozdraviti on ih pita vjeruju li da to može učiniti, a oni odgovaraju: “Da, Gospodine! Tada im se dotače očiju i reče: „Neka vam bude prema vjeri vašoj!“ I otvoriše im se oči... (Mt 9:28,29) Isto tako bolesnici ga zamoliše da im dopusti samo dotaknuti se skuta Njegove haljine. I ozdraviše svi koji ga se dotakoše. (Mt 14:34-36). Naime, Isus je već tada liječio bolesne i nemoćne snagom vjere, ali on tu službu nije zadržao samo na sebe već apostolima zapovijeda: “Bolesne liječite”(Mt:8) uz obećanje: “Na nemoćnike će ruke polagati i bit će im dobro”(Mk 16:18). Vidljivo je stoga i u samoj Bibliji kako je čudesno izliječenje preko molitve uistinu moguće.⁷⁰

⁶⁹Usp. R. Prkačin, Molitva kao duhovni lijek duše, *Obnovljeni Život*, 51 (1996), 6., str. 667-672.
<https://hrcak.srce.hr/2218> (7. rujna 2023.)

⁷⁰Usp. A. Racz, J. Pavić i V. Čutura, Duhovna strana izliječenja - nadnaravno čudo ili spontana remisija, *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 2 (2016), 1., str. 16-18
<https://hrcak.srce.hr/file/240175> (7. rujna 2023.)

Ovom ide u prilogi činjenica da je više od 600 svetaca u razdoblju od 17. do 20. stoljeća proglašeno svetima na temelju dokaza o čudu koji se u 95% slučajeva odnose na fizička izliječenja. Zadnje u nizu čuda je izliječenje redovnice Marie Simon-Pierre, koja je ozdravila u trenutku kada se spremala napustiti službu u rodilištu zbog Parkinsonove bolesti koja joj je otežavala kretanje. Ozdravila je preko noći nakon što se dva mjeseca molila svetom Ivanu Pavlu II. To jutro kada se probudila kaže da se nešto u njoj promijenilo, osjećala je nutarnju snagu i mir, a bolova više nije bilo. Njezino ozdravljenje skupina međunarodnih liječnika u Rimu opisala je medicinski neobjašnjivim. Također, velik broj ozdravljenja bilježimo i u najvećem kršćanskom svetištu, Lourdes-u, gdje je sveta Bernardica doživjela susret s Majkom Božjom. Nakon tog ukazanja dogodilo se i prvo ozdravljenje. Žena s paraliziranom rukom umočivši ruku u vodu kraj špile doživjela je ozdravljne ruke. Isto tako, primjer je i slijepac koji je nakon pranja u vodi iz špilje progledao. Statistike pokazuju da je Lourdes zabilježio oko 4 000 ozdravljenja od raznih bolesti kao što su tuberkuloza, bilateralna sljepoća, multipla skleroza, bolest kože.⁷¹

Upravo ovi pojedinačni opisani slučajevi čudesnih ozdravljenja predstavljaju izazov znanstvenicima u traženju dokaza utječe li zagovornička molitva na ozdravljenje pojedinca. U provedenom istraživanju liječnika Byrda pacijenti su bili podijeljeni u dvije grupe. Svi su bili pregledani i nije bilo značajnih razlika u njihovom stanju. Za jednu se grupu, bez njihovog znanja molila određena molitvena zajednica dok je druga bila kontrolna zajednica. Rezultati su pokazali da oni za koje se molilo su pokazivali blaže simptome, te su im rjeđe bili potrebni antibiotici i respirator u odnosu na pacijente za koje se nije molilo. Na temelju dosad raspoloživih rezultata istraživanja utjecaja zagovorničke molitve nije moguće potvrditi ili odbaciti mogućnost utjecaja zagovorničke molitve na ishod liječenja, iako je više studija koje ne pokazuju pozitivni utjecaj zagovorničke molitve, značajni pozitivni ishodi ispitanika koji su se sami molili za zdravlje ili smanjenje komplikacija liječenja ukazuju da duhovnost i molitva imaju svoje mjesto u skrbi za bolesnika, kako na tjelesnom tako na duševnom i duhovnom području. Istovremeno, pojedinačni slučajevi čudnog izliječenja među hodočasnicima, koji su se molili za vlastito ozdravljenje i posjećivali marijanska svetišta upućuje da je riječ o fenomenu koji ima svoju znanstvenu vrijednost, a budući da je riječ o individualnom religijskom iskustvu svakog pojedinog pacijenta molitva se neće moći propisivati kao medicinski lijek niti će se njome moći zamijeniti medicinska terapija no

⁷¹ Usp. A. Racz, J. Pavić i V. Čutura, Duhovna strana izlječenja - nadnaravno čudo ili spontana remisija, *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 2 (2016), 1., str. 17. <https://hrcak.srce.hr/file/240175> (7. rujna 2023.)

duhovni aspekt liječenja treba uvažiti kao neizostavni dio u integrativnom liječenju pojedinca.⁷²

“Istraživanja su utvrdila da se duhovna skrb odrazila boljim razumijevanjem samoga sebe u bolesti (45-73%), lakšim prihvaćanjem bolesti (87%), da su duhovni rituali poboljšali nutarnje stanje bolesnika (34-66%) i omogućili lakši prijelaz umiranja. 72% osoba koje su primale duhovnu skrb izrazile su da im je duhovnost uvelike olakšala nemoćnost te potaknula nutarnji mir i spokoj.”⁷³ Na temelju utvrđenih činjenica uočava se da je duhovna skrb neizostavan dio zdravstvene skrbi. Uz pomoć duhovnosti pojedinac može dati značenje i svrhu događajima u svom životu i može pronaći nutarnju snagu i mir čak i u trenucima životne tragedije, patnje i boli. U ovakvim situacijama kod ljudi veliku ulogu igra i vjera. Kršćani s vjerničkim pouzdanjem lakše mogu podnositi određene bolesti i patnje trudeći se u njima pronaći dublji smisao, odnosno eshatološku vrijednost. Vjerski obredi tako imaju veliku snagu tijekom patnje, boli i smrti jer sakramenti, molitva i blagoslov bolesnika utječu duhovno i terapijski na bolesnika. Zadržavaju dostojanstvo ljudskog života i umanjuju strah od umiranja jer za kršćanstvo smrt ne predstavlja kraj već početak života. Za medicinu i psihologiju smrt je prestanak svih odnosa i komunikacije i kao takva gubitak važnog obilježja čovječnosti, dok je za teologiju smrt prelazak iz života u Život. Ona je oslobođenje od svakog oblika patnje i boli i susret s Kristom u vječnom miru i blaženstvu. Sama garancija toga je Isus Krist, a pouzdana vjera u život nakon smrti pomaže nam prepljeno zlo i bolesti promatrati kao pripremu stanovitog dobra.⁷⁴

Da bi se donekle dobio uvid o radu s pacijentima s duhovnim bolestim, istaknut ćemo neke od primjera iz prakse. Djevojka od nekih 26 godina, bez djece, praktični vjernik, zatražila je pomoć u Centru za duhovnu pomoć zbog straha od javnog nastupa, nepodnošenja ljuljanja, kao i straha od vožnje dizalom. Upitnikom smo željeli utvrditi koji je uzrok njezinih poteškoća te smo iz njega saznali da je prvo i željeno dijete. Kada je majka bila u šestom mjesecu trudnoće, zatekli su se u gradu gdje je bio jak potres. Majka se jako prestrašila te je do kraja trudnoće morala uzimati lijekove za smirenje. Porod je bio prije termina pa je neko vrijeme morala provesti u inkubatoru. Majka ju je uglavnom čuvala u djetinjstvu jer je otac radio, a u školi je uvijek bila dobra, mirna i povučena učenica. Vožnja na vrtuljku i ljuljanje je

⁷² Usp. A. Racz, J. Pavić i V. Čutura, Duhovna strana izlječenja - nadnaravno čudo ili spontana remisija, *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 2 (2016), 1., str. 20. <https://hrcak.srce.hr/file/240175> (7. rujna 2023.)

⁷³ S. Vuletić, B. Juranić, Š. Mikšić i Ž. Rakošec, Palijativna skrb i medicinsko-duhovne potrebe terminalnih bolesnika, *Bogoslovska smotra*, 84 (2014), 4., str. 894-897. <https://hrcak.srce.hr/133995> (6. rujna 2023.)

⁷⁴ Usp. Isto, str. 899-902.

nikada nisu privlačili što je izazivalo ruganje od strane druge djece. Zatvorena je i teško povjerljiva stoga ima mali krug prijatelja. Neodlučna je u vezama s mladićima pa je oni ostavljaju. Za postavljanje duhovne dijagnoze iz upitnika su kao ključni čimbenici izdvojeni su majčin proživljeni strah u trudnoći te odvajanje od roditelja neposredno nakon rođenja i boravak u inkubatoru, pri čemu se stvorio subjektivni doživljaj manjaka ljubavi. Zbog straha da ne bi bila ponovno „odbačena“, u djetinjstvu se ponašala uzorno, a zbog subjektivnog doživljaja uskraćene ljubavi javlja se manjak povjerenja koji vodi onda do osjećaja neigurnosti i straha.

Duhovne strukture koje su oštećene jesu život, srce, povjerenje stoga je kod pacijentice postavljena duhovna dijagnoza patnje koja je prouzrokovana uvredama iz prenatalnog i postnatalnog razdoblja. Terapije koje su korištene su kognitivna terapija – kateheza o egzistenciji, te Isusu Kristu. Primjenjivane su također i agapoterapija, kojom se nadoknađivao manjak ljubavi, te se postis – terapijom gradilo povjerenje. Provedene su i terapija praštanja zbog djece koja su joj se rugala u djetinjstvu, kao i pneumato – terapija, za ispunjenje duhom mira, ljubavi i povjerenja. Kod pacijentice se pokazalo da joj je posebno pomogla meditacija: „Vjerujem da me Bog voli, moj život je na njegovom dlanu“. Terapija se sastojala od sedam susreta po pola sata jednom tjedno, a pacijentica je svakodnevno kod kuće naučene terapije primjenjivala na sebi. Prvi rezultati terapije pokazali su se već nakon trećeg susreta, a pokazalo se da su se strahovi počeli smanjivati, da bi po završetku terapije potpuno nestali. Pacijentica je oprostila djeci koja su joj se rugala, stekla je samopouzdanje, a započela je i vezu s jednim mladićem.⁷⁵

Četrdesetogodišnja žena, telefonom je javila dolazak u Centar nakon što joj je rečeno da je opsjednuta. Naime, kao dijete je primila sakrament inicijacije, u crkvu nije nikada išla, niti je brak sklopila u Crkvi iako nije bilo zapreka. Na nagovor susjede otišle su zajedno na hodočašće u Međugorje. međutim žena je došavši u svetište, osjetila prvo slabost, a zatim se bacila na pod i počela ispuštati nekontrolirane glasove. Mladića koji joj je približio križ, izgubala je i odgurnula snažnim udarcem, a kada ju je svećenik pošćropio blagoslovljenom vodom počela se grčiti i govoriti da je peče. Četiri snažne osobe morale su je odvesti u hotel kako bi se smirila, a svetištu se više nije približavala. Savjetovano joj je da se obrati Centru za duhovnu pomoć te je tako upitnik s pacijenticom proveden na stubištu zgrade Centra jer se žena zbog spomenutog događaja nije usudila ulaziti u zgrade Centra. Iz upitnika se doznalo da je treće rođeno dijete iz izvanbračne veze svojih roditelja. Ima dva brata, a kada je imala šest

⁷⁵ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 452-453.

mjeseci, majka je napustila oca i djecu. Kasnije je otac doveo ženu koja je trebala voditi kućanstvo, ali se ubrzo oženio njome i dobio dijete. Maćeha je nju i braću zlostavljala, a kada su se oni pokušali žaliti ocu, ona bi ga uvjerila da lažu i da će takvim ponašanjem naštetiti njihovom djetetu te je najbolje da ih se smjesti u dom. Tako su ona i jedan brat bili smješteni u dom za nezbrinutu djecu, dok je drugi brat poslan u dom za maloljetne delikvente zbog provale u dućan. U domu je bila maltretirana od ostale djece, a jedinu podršku je pronalazila je u prijateljici iz srednje škole, koja se bavila spiritizmom. Često su iz zabave počele čitati tarot karte, zazivati duhove, ali i odlaziti osobama koje se bave tarotom i horoskopima. Kada je počela izlaziti s budućim mužom, prije vjenčanja posjtila je vračaru da joj da amajlije za sretan brak. Bila je u posjeti i bioenergičaru, a od djetinjstva je imala teške snove i noćne more. Bojala se ostati sama kod kuće jer je imala napast za samoozljeđivanjem.

Jasno je da su prenatalne (izvanbračno dijete) i postnatalne traume ono što je uzrokovalo patnje u djetinjstvu, ali onda i u cijelom životu. Bavljenje okultnim praksama stvorilo je mediumpsihozu. Bolesti koje su nastale bavljenjem ezoterijskim praksama. Kao stupanj duhovnog oboljenja navela se bolest. U terapiji se gospođu prvo podsjetilo da je krštena te da se radi o duhovnim ranama koje su prouzročile njezinu osjetljivost. U tom uvodnom razgovoru u njoj se nastojala razviti sućut za osobe koje su je povrijedile te joj se savjetovalo da se odrekne okultnih praksi. Terapija se dalje nastavila razgovorom, a istovremeno bi se terapeut tiho za nju molio u sebi. Ona bi iz dana u dan izdržala te molitve, a onda se pomoću agapoterapije nadoknađivala ljubav i pistic – terapijom jačalo povjerenje. Pacijentici se savjetovalo da što češće tijekom dana ponavlja: „Isus je moj Gospodin!“ (dynamis – terapija). Polako se pacijenticu pripremalo za svetu ispovijed, a kada se odlučila svoju vezu ozakoniti u Crkvi, otišla je na životnu ispovijed.

Tijekom daljnjeg terapijskog procesa eireno – terapija je usmjeravala pacijenticu na praštanje svojim biološkim roditeljima i svima onima koji su je povrijedili. U pneumosto-terapiji se molilo za kreposti Duha. Cijela ova terapija trajala je nešto više od dva mjeseca, prvih mjesec dana žena je dolazila svakodnevno, a nakon toga tri puta tjedno. Oprostila je maćehi, roditeljima, osobama iz dječjeg doma te su prestali teški snovi i noćne more. Pacijentica odsada redovito moli i odlazi na svetu misu, a sa suprugom je kako smo rekli krenula na pripravi za sakrament ženidbe.⁷⁶

⁷⁶ Usp. Tomislav Ivančić, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019., str. 459-461.

Navedeni primjeri pokazuje nam kako čovjek od rođenja trpi. Patnja je neizostavni dio svakog čovjeka, ona je neizbježna. Često puta je neshvatljiva jer medicina ni najrazvijenijim specijalizacijama ne može objasniti zašto čovjek trpi jer je patnja nešto puno dublje što je ukorijenjena u ljudsku bit. Izliječenje kreće kada čovjek malo po malo doživi dozrijevanje i nutarnju promijenu, kada se promijeni njegov nutarnji stav prema životu i prema svijetu jer činjenica je da će patnje i boli uvijek biti, ali pitanje je s kakvog ćemo mjesta mi pristupiti toj boli. Hoće li to biti mjesto zvano strah, sumnja i nepouzdanje ili će to mjesto biti ljubav, vjera i pouzdanje. Jer to je razvoj koji zanima našu duhovnu dušu i to je ono čemu ona teži. Ostvarenju najvećeg ljudskog bogatstva, a to je ostvarenje samog sebe. Nesretan čovjek će svoju vrijednost uvijek tražiti van sebe i na sve će gledati negativno, ni neshvaćajući tako da njegovu sreću kontroliraju stvari van njega, a svaki od nas je kovač svoje sreće jer sretan čovjek i dozrio čovjek unatoč problemima i sumnjama traži razlog svoje nade i svoje sreće i shvaća da ona u potpunosti ovisi o njemu. To nam pokazuje da ovim životom trebamo ići kreirajući našu stvarnost, a ne samo reagirajući na nju. Neizostavno je pritom spomenuti primjer pape Ivan Pavao II. Koji je pokazao kako unatoč svoj boli i patnji koju je kroz život proživio on je uspio dati smisao toj patnji. Još za djetinjstva ostao je bez obitelji, doživio je atentat koji je ostavio ozbiljne zdravstvene posljedice. Kasnije mu je dijagnosticiran benigni tumor, iščaošio je i desno rame, a godinu kasnije slomio bedrenu kost pavši u kupaonici. Analitičari njegovog života pokazuju kako su se svi važni trenuci njegovog života događali uz prisutnost boli, međutim papa ni tada nije gubio nadu i nije gubio duh i svojim trpljenjem je pokazao da patnja ima smisla. Radio je sve na veću slavu Božju. Bio je uvijek otvoren i ispunjen životom koji je bio Krist. Krasila ga je duhovna gorljivost i uvijek je sve pozivao da slijede Krista i da svojim trpljenjem sudjeluju u spasenju svijeta koje se vrši Kristovim trpljenjem. Bio je poput zrna koje je pavši u zemlju umrlo i donijelo strostruki plod. Postao je svetac cijelog svijeta.⁷⁷

Zaključujemo kako patnja zaista pripada otajstvu čovjeka. Njoj mnogi sveci duguju svoje obraćenje jer plod takvog obraćenja nije činjenica da čovjek otkriva njezino spasenjsko značenje nego što u trpljenju čovjek pronalazi novu mjeru svog poziva i svog života. Oni što sudjeluju u Kristovim patnjama imaju pred očima otajstvo križa, u kojem je Krist, umirući na križu, u trenutku svoje najveće ljudske slabosti bio uzvišen, odnosno prožet spasonosnom Božjom snagom. To nam daje nadu da ćemo i mi u trenucima patnje i boli biti prožeti

⁷⁷ Usp. Maksimilijan Marko Herceg, *Spasonosno trpljenje bl. Ivana Pavla II.*, Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevac konventualaca, Zagreb, 2012., str. 56-64.

božanskom snagom i jakošću. Da nas patnja neće nadvladati niti lišiti ljudskog dostojanstva koje je svojstveno svakom čovjeku. Trpjeti stoga znači biti otvoren djelovanju spasonosnih Božjih snaga jer Bog je u Kristu potvrdio da kroz trpljenje, ljudsku slabost i poniženost želi očitovati Božju snagu. Patnja je prisutna u svijetu da bi oslobodila ljubav i potakla rađanje djela ljubavi te da bi ljudsku civilizaciju preobratala u “civilizaciju ljubavi”. Stoga se svaki čovjek treba osjetiti osobno pozvan na svjedočenje ljubavi i trpljenju jer ipak nijedna ustanova ne može nadomjestiti ljudsko srce, suosjećanje i ljubav. Pozvani smo dakle suobličiti se s Kristom i odazvati se njegovom pozivu na hrabrost i jakost; “Ovo vam rekoh da u meni imate mir. U svijetu ćete imati patnju. Ali ohrabrite se: ja sam pobijedio svijet!”(Iv, 16,33)⁷⁸

ZAKLJUČAK

Hagioterapijski tretman nastoji pronaći uzrok određene bolesti i patnje, kako bi se čovjeka izliječilo i ozdravilo. Nakon što bolesnik iznese znakove svoje bolesti, uz pomoć različitih upitnika, odnosno ciljanih pitanja, može se dobiti slika radili se o bolesti kognitivne, aksiološke ili antropološke prirode, te se na temelju toga određuje daljnja duhovna terapija. Nevezano radi li se o krivo stvorenim slikama o sebi, drugima ili Boga, krivim stavovima o moralnoj-etičkoj dimenziji čovjeka ili pak o nemoralnom ljudskom djelovanju koje razara čovjekovo biće i unosi besmisao u njegov život, cilj svake ove terapije jest ukazati da uzrok svake rane leži u čovjekovoj duhovnoj duši, odnosno u njegovoj biti. U njegovoj nepovezanosti sa samim sobom. Čovjek ima svoj zvanje, ima bračnog druga, ima ime i prezime, ima svoju kuću, sve čovjek ima samo sebe čovjek nema jer ne poznaje sebe. Čovjek u sebi sadrži sve što je stvoreno, ima fizikalnu stvarnost, mrtvu materiju, baš poput biljaka, psihičku materiju kao životinje, ali ono po čemu sam ja čovjek nije to. Čovjek je čovjek samo po duhovnoj duši. I od toga kreće izliječenje svih bolesti, da čovjek otkrije sam sebe, da se vrati sebi. Iz toga proizlazi da specifično ljudske bolesti nemaju uzrok izvan čovjeka nego u njegovoj nutrini.

Nesklad našeg bića, odnosno naših misli, osjećaja i ponašanja jest ono što nas otuđuje od samog središta našeg bića. a to je duhovna duša. Duh koji prožima čitavo naše biće, svaku stanicu u našem tijelu i svemu daje život. To je harmonija duše i tijela, jednost. Ono što

⁷⁸Usp. Papa Ivan Pavao II, *Spasonosno trpljenje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., br. 25-30.

omogućuje da čovjek bude cjelina, da njegove misli, riječi i djela budu u skladu. Duh je ono neuništivo u čovjeku, ono beskrajno. Čak i kada se čitav svijet oko njega ruši, čovječji duh ima nadu, makar to bila najmanja nada, čovjek joj teži. A nada je u tome da postoji dobro, da će problemi i loša iskustva proći. To je ono Apsolutno dobro u čovjeku koje uvijek teži dobru jer jednostavno ne može biti ništa drugo nego dobro, a to je Bog. Taj duh koji prožima čitavog čovjeka i daje mu život jest Bog, on je u središtu čitavog čovjekovog bića i zato se je svrha svih duhovnih terapija da čovjeka ponovno povežu sa svojim središtem. Jer kada smo povezani s onim što drži naše biće, što obuhvaća sve naše cjeline, kada izliječimo naše središte zdravlje ulazi u sva područja našeg bića, ali zdravlje prouzročujemo onda i našoj okolini jer smo svi povezani. Medicinska istraživanja su tako pokazala kako većina bolesti somatske prirode ima uzrok u duhovnim traumama. Osobito su to traume iz ranog djetinjstva. Oslobođanje od tih trauma i njihovo izliječenje jest ono što dovodi do iscijeljenja naše psihičke ili fizičke bolesti. Duhovno je bilo ono prvotno, a psihofizičko sekundarno. Tako se otkrila povezanost između duhovnih trauma i psihofizičkih boli.

Kada je srce oslobođeno, oslobođeni smo i navezanosti na stvari i sposobni smo davati. Kada je srce slobodno, mi postajemo svjesni tko smo zapravo. Da smo ljubljena Božja djeca i baštinci kraljevstva nebeskog. „Dragocjen si u mojim očima i ja te ljubim“ (usp. Iz 43,4). „U dlanove sam te svoje urezao, ti si moj“ (usp. Iz 49,16). Kako sv. Pavao kaže „Jer, ako smo sinovi onda smo i baštinci kraljevstva nebeskog“ (usp. Gal 4,7), a „Ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan“ (usp. Rim 5,5).⁷⁹

Očeva volja za nas je uvijek život u punini, a Isusov veliki dar bio je u tome što je on svakoga vidio onakvim kakav jest. Odbijao je prihvatiti ono što se čini, odbijao je da vjeruje u ono što su drugi vjerovali o sebi, a njegova misao je uvijek bila viša, uvijek je druge pozivao k sebi. Zato kada želimo znati je li nešto dolazi od Boga ili drugog izvora, razlikovat ćemo po tome što je Božja uvijek najuzvišenija misao, misao koja sadrži radost, istinu i ljubav. „Po plodovima ćete ih poznati.“ (Mt 7,20) Kako sijete tako ćete i žeti (usp. Gal 6,7) , zato je potrebno da si uvijek osviješćujemo da smo najuzvišenija Božja misao i ljubljene sinovi Božji, beskrajno voljeni i prihvaćeni te da se trudimo uzgajati ta sjemenja, kultivirati vrt lijepih i pozitivnih misli, najuzvišenijih misli koje nas izgrađuju. Prvenstveno kako bismo postigli sklad unutar sebe, kako bismo postigli zdravlje duše i stvorili ozračje mira i ljubavi unutar sebe, a onda će se ta sjemenja razviti u prelijepu cvjetove koje ćemo moći darivati drugima. Ne mogu drugome dati ono što nemam u sebi. Jedan pjesnik je to jako lijepo izrazio stihovima

⁷⁹ Usp. Tomislav Ivančić, *Korijeni hagioterapije*, Teovizija, Zagreb, 2011., str. 113 i 120.

„Nemoj biti zavarán mojom ljepotom, svjetlo moga lica dolazi od svjetiljke moga duha“. Hagioterapija nas želi povezati s tim duhom. Źeli nam vratiti svjetlo lica i želi da svijetlimo drugima. Da budemo svijetlo u tami i da je ne proklinjemo. To je BoŹji poziv upućen svakome od nas. „Doista, tko sije u tijelo svoje, iz tijela će Źeti raspadljivost, a tko sije u duh, iz duha će Źeti život vječni.“ (Gal 6, 8)

LITERATURA:

KNJIGE:

Herceg, Maksimilijan Marko, *Spasonosno trpljenje bl. Ivana Pavla II.*, Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevacu konventualaca, Zagreb, 2012.

Ivančić, Tomislav, *Korijeni hagioterapije*, Teovizija, Zagreb, 2011.

Ivančić, Tomislav, *Dijagnoza duše i hagioterpija*, Teovizija, Zagreb, 2019.

Jores, Arthur, *Čovjek i njegova bolest*, Svijetla točka, Zagreb, 1998.

DOKUMENT CRKVE:

Papa Ivan Pavao II., Spasonosno trpljenje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.

ONLINE ČLANAK:

Ćurić, Josip, O spasonosnom trpljenju, *Obnovljeni život*, 41(1986), 2, str. 99-122.

<https://hrcak.srce.hr/file/82174> (4.rujna 2023.)

Ivančić, Tomislav, Hagioterapija - model terapijske antropologije, *Nova prisutnost*, V (2007.),1, str. 7-19. <https://hrcak.srce.hr/83265>

Prkačin R., Molitva kao duhovni lijek duše, *Obnovljeni Život*, 51 (1996), 6., str. 667-676. 1996. <https://hrcak.srce.hr/2218> (7. rujna 2023.)

Racz A.-Pavić J.- Čutura V., Duhovna strana izlječenja-nadnaravno čudo ili spontana remisija, *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 2 (2016), 1., str. 15-22. <https://hrcak.srce.hr/file/240175> (7.rujna 2023.)

Vuletić S.- Juranić B.-Mikšić Š.-Rakošć Ž., Palijativna skrb i medicinsko-duhovne potrebe terminalnih bolesnika, *Bogoslovska smotra*, 84(2014), 4., str. 881-906. <https://hrcak.srce.hr/file/197804> (6. rujna 2023.)

INTERNET IZVORI:

Smisao i razvoj hagioterapije, <https://hagio.hr/hagioterapija/> (18.kolovoza 2023.)

Palinić Cvitanović, Asja, Kateheza: Dr. Asja Palinić Cvitanović, (29.srpnja 2023.)

https://www.youtube.com/watch?v=4ef9Jxi2c_0&pp=ygUEYXNqYQ%3D%3D

(18.kolovoza 2023.)

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, _____, kao pristupnik za stjecanje zvanja magistra/magistrice _____, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

SUMMARY

This diploma thesis is an attempt to comprehensively inform the content and love of hagiotherapy and the process of spiritual healing. In the first chapter, we want to show how a person's spirit, soul and body are in harmony, and how the imbalance of these three dimensions leads to moral suffering and pain, which can then be accompanied by psychophysical pain. This is also shown by medical research, but their healing is only possible on a spiritual level. In fact, it has been shown that over 60% of psychophysical diseases, which are specifically human, which means that they are not caused by viruses and bacteria, have their cause in existential - spiritual conflicts that take place within a person. This is where hagiotherapy comes into play, which signifies the process of healing and removing spiritual pain and trauma, and connects man with himself. It tends to establish the harmony of the entire human being. The name itself indicates that God is the only holy one and that in this holiness he wants to heal the human soul, or that man is also holy in some way because he is created in the "image of God", he has personality, character, conscience and religiosity. In the second part, we will focus on spiritual diseases themselves, how they occur and what their symptoms are. Here we will also mention the test through which the causes and symptoms of spiritual pain are revealed, and then in the third and last part the process of implementing spiritual therapy will be described and we will highlight some specific applications in the practice itself and how important are, human compassion, care and love are in health and spiritual care for the sick. At the same time, the influence of the Christian religion, the sacraments and the faith itself on the healing of human illnesses is inevitably highlighted, because precisely these Christian values have proven to be extremely functional in the healing of human physical and spiritual pains.

Keywords: hagiotherapy, spiritual diseases, healing, spiritual soul, suffering, salvation